I. İDARENİN DENETİM YOLLARI

İdarenin işlem ve eylemleri üzerinde altı ayrı denetim yolu vardır. Bunlar; idari denetim, siyasi denetim, kamuoyu denetimi, kamu denetçisi (Ombudsman), yargı denetimi ve uluslararası denetimdir.

Ω İdari Denetim:

Anayasaya göre idare, teşkilat ve görevleriyle bir bütündür ve kanuna dayanır. Bu uyum ve bütünlük iki hukuki araçla sağlanır: Hiyerarşi, ve idari vesayet

a. Hiyerarşik Denetim: İdari düzeni gerçekleştirmek için, üst makam veya memurlar üzerinde sahip olduğu hukuki güçtür. Hiyerarşi, temel olarak başkent örgütünün kendi taşra örgütleri üzerindeki denetim aracıdır. Hiyerarşik yetkileriyle merkez, bizzat kendi taşra örgütlerini denetim altında tutar.
Hiyerarşi temelde, bir emir komuta zinciridir. Hiyerarşi, sert bir denetim aracıdır. Hem hukuka uygunluk hem de yerindelik denetimini kapsar.

b. İdari Vesayet Denetimi: Anayasaya göre, bütün merkezi idarelerin, mahalli idareler üzerindeki denetim aracıdır. Anayasal hizmetsel kuruluşlar üzerindeki vesayet yetkisine değinmemiş olsa bile, bu kurumlar üzerinde vesayet yetkisinin var olduğu öncelikle kabul edilmektedir. Vesayet ayrıksı bir yetkidir. Vesayet yetkisini kullanabilmek için vesayet makamının o işlem için kanuni dayanağı olmak zorundadır.

Başka bir deyişle, hiyerarşinin aksine, vesayet makamları mahalli idarelerin kanunda açıkça gösterilmeyen işlemleri üzerinde vesayet yetkisi kullanamazlar. Yalnızca hukuka uygunluk denetimi ile sınırlıdır.

Ω Siyasi denetim: Yazılı soru, meclis araştırması, meclis soruşturması, genel görüşme, dilekçe hakkın bu kapsamda değerlendirilir.

Ω Kamuoyu denetimi: Seçim dönemlerinde kullanılan oylar veya sivil toplum kuruluşlarının siyasi otorite üzerinde gerçekleştirdiği denetimdir.

Ω Kamu denetçisi (Ombudsman): 2010 yılında Anayasa'da yapılan değişiklikle, herkes, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkına sahip olmuştur. Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına bağlı olarak kurulan Kamu Denetçiliği Kurumu idarenin işleyişiyle ilgili şikâyetleri inceler.

II. İDARİ YARGI

İdari yargı, idari makamların idare hukuku alanındaki faaliyetleri dolayısıyla ortaya çıkan uyuşmazlıkların çözümlenmesini konu alan bir yargı türüdür. İdari yargının görev sahasına, devlet ve diğer kamu tüzel kişilerinin idare hukuku ile ilgili işlem, eylem ve sözleşmelerinden doğan idari uyuşmazlıklar ve davalar girer.

İdari yargıda, doğal davalı idaredir. Davacı ise bireydir. İdari yargının kuruluş amacı, bireyi idareye karşı korumaktır. İdari yargı, idarenin hareket sahasın hukuk kurallarıyla sınırlamaya ve otoriteyi hukuka uymaya zorlamaya yöneliktir.

Hukuk devleti ilkesi, idarenin yaptığı işlem ve eylemlerin hukuka uygunluk yönünden yargı denetimine tabi olmasıdır. İdari yargıda mahkemeler idarenin işlem, eylem ve sözleşmelerini sadece hukukilik bakımından denetleme yetkisiyle donatılmışlardır.

III. TÜRKİYE'DEKİ İDARİ YARGI SİSTEMİNİN ÖZELLİKLERİ

 İdari yargı sistemimiz dayanağını Anayasa'dan alır. *İdari yargının Anayasa m.125'de düzenlenen özellikleri şunlardır:*

1. İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır.
" Yasama Kısıntısı" : Anayasa ya da kanunlarla, bazı idari eylem ve işlemler yargı

denetimi dışında tutulmuştur. Yargı yolu kapalı olan işlemler şunlardır:
a. Yüksek Askeri Şura'nın terfi işlemleri ile kadrosuzluk nedeniyle emekliye ayırma işlemleri
b. Hakimler ve Savcılar Kurulu'nun meslekten çıkarma cezasına ilişkin olanlar dışındaki kararları
c. Silahlı Kuvvetler mensuplarına verilen disiplin cezaları
d. Yüksek Seçim Kurulu kararları
e. Kamu Görevlileri Hakem Kurulu kararları
f. Sayıştay kararları
g. Danıştay Başkanlar Kurulu kararları
h. Yargıtay Başkanlar Kurulu kararları
ı. Sıkıyönetim komutanlarının işlemleri

NOT: 2010 anayasa değişikliğiyle aşağıdaki işlemlere karşı yargı yolu açılmıştır:
* Hakimler ve Savcılar Kurulu'nun meslekten çıkarma cezasına ilişkin kararlarına,
* Yüksek Askeri Şuranın terfi işlemleri ile kadrosuzluk nedeniyle emekliye ayırma hariç her türlü ilişik kesme kararlarına,
* Memurlara uygulanan uyarma ve kınama cezalarına

2. Yargı yetkisi, idari eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ile sınırlı olup, hiçbir suretle yerindelik denetimi şeklinde kullanılamaz.
3. Yürütme görevinin kanunlarda gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini kısıtlayacak, idari eylem ve işlem niteliğinde veya takdir yetkisini kaldıracak biçimde yargı kararı verilemez.
4. İdari işlemlere karşı açılacak davalarda süre yazılı bildirim tarihinden itibaren başlar.
5. idare kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararları ödemekle yükümlüdür.
6. İdari işlemin uygulanması halinde telafisi güç veya imkansız zararların doğması ve idari işlemin açıkça kanuna aykırı olması şartlarının birlikte gerçekleşmesi durumunda gerekçe göstererek yürütmeni, durdurulmasına karar verilebilir.
Kanun, olağanüstü hallerde, sıkıyönetim, seferberlik ve savaş halinde ayrıca milli güvenlik, kamu düzeni, genel sağlık nedenleri ile yürütmenin durdurulması kararı verilmesini sınırlayabilir.
7. Kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinde bunlardan doğan uyuşmazlıkların milli veya milletlerarası tahkim yoluyla çözülmesi öngörülebilir. Milletlerarası tahkime ancak yabancılık unsuru taşıyan uyuşmazlıklar için gidilebilir.

İdari yargının Anayasa m.125 dışındaki özellikleri:
1. İdari yargı ayrı bir yargı kolu olarak örgütlenmiştir.
2. İdari yargı sistemi, genel idari yargı sistemi olarak örgütlenmiştir. Askeri idari yargı örgütlenmesi AYİM ve Askeri Yargıtay'ın 2017 anayasa değişikliği ile kapatılmasıyla son bulmuştur.
3. İdari yargı sistemi üç dereceli olarak örgütlenmiştir. İlk derece mahkemesi olarak, Danıştay, İdare mahkemeleri ve vergi mahkemeleri yer alır. İlk derece mahkemelerin kararlarına karşı istinaf veya temyiz yoluna gidilebilir.
4. idari yargıda idare mahkemeleri genel görevli, vergi mahkemeleri ve Danıştay özel görevli mahkemelerdir.
5. İdari yargı sistemi Danıştay biçiminde örgütlenmiştir.
Danıştay hem yargısal hem de idari görevleri olan bir yüksek mahkemedir. Mahkeme biçiminde örgütlenme ise adli mahkemeler dışında kalan ve yalnızca yargısal nitelikli görevleri bulunan yargı mercilerinin varlığı durumunu ifade eder.
6. İdari yargıda, idari yargı mercilerinin görev alanı geniş tutulmuştur. Yalnızca idari işlemlerin iptali değil, idarenin eylem ve işlemlerinden doğan haksızlıkların giderilmesi amacıyla dava açılabilmesi de mümkündür. (Yani idari yargı mercileri hem iptal davalarına hem de tam yargı davalarına bakar) **idari yargı dar görevli değildir ve sadece kanunda sayılmış idari davalara bakmakla kalmaz.**
7. İdari yargı sisteminde genel görev ilkesi uygulanır. İdarenin, idare hukukundan kaynaklanan eylem ve işlemlerine karşı idari yargıda dava açılır. İdari işlemlere karşı adli yargıda dava açılabilmesi, kanunun açıkça öngördüğü hallerle sınırlıdır. (örneğin tapu sicili işlemlerine karşı açılacak davalarda durum böyledir)
8. İdari yargıda tek yüksek mahkeme Danıştay'dır. Danıştay anayasanın 155'inci maddesinde düzenlenmiştir. Danıştay temyiz mercidir, ancak kimi durumlarda ilk derece mahkemesi olarak da görev yapar.
9. İdari yargıda yazılı yargılama usulü uygulanır ve inceleme evrak üzerinden yapılır.
10. İdari yargı sistemimizde idari yargı mercilerinin görev alanı geniş tutulmuştur.

İDARİ YARGILAMA USULÜNÜN GENEL ÖZELLİKLERİ

- İdari yargıda yazılı yargılama usulü uygulanır. Kural olarak idari yargılama usulü yazılıdır.

-Sözlü (duruşma) yargılama usulünün uygulanabilmesi için yasalarda açık bir düzenlemenin bulunması gereklidir.

- İdari yargıda duruşma olsa da, duruşmalarda tanık dinlenemez, sadece, dosyada yazılı olanların ve belgelerin açıklanması için yapılır.

- Dosyalar tekemmül ettikleri sıraya göre ve tekemmül tarihinden itibaren **en geç altı ay içinde** sonuçlandırılır.

- İdari yargıda, yargı denetimi sadece "hukuka uygunluk" yönünden yapılabilir. Yerindelik denetimi yapılamaz.

- İnceleme ve araştırma evrak (dosya) üzerinden olur.

İDARİ YARGI DENETİMİNİN SINIRLARI

Anayasanın 125'inci maddesine göre, İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır. İdari yargı yetkisi, idari eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ile sınırlıdır.

İdari yargı yetkisi, idari eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimi ile sınırlıdır. İdari mahkemeler; yerindelik denetimi yapamazlar, yürütme görevinin kanunlarda ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinde gösterilen şekil ve esaslara uygun olarak yerine getirilmesini kısıtlayacak, idari eylem ve işlem niteliğinde veya idarenin takdir yetkisini kaldıracak biçimde yargı kararı veremezler.

Yasama Kısıntısı: Anayasanın idarenin her türlü eylem ve işlemine karşı yargı yolunun açık olduğu kuralına, anayasa veya bazı kanunlarla (istisnaidir) kimi idari işlemler yargı denetimi dışında tutulmuştur ki buna "Yasama Kısıntısı" adı verilmektedir.

IV. İDARİ YARGIDA DAVA TÜRLERİ

1. İptal davaları
2. Tam yargı davaları
3. Tahkim yolu öngörülen imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklar hariç, kamu hizmetlerinden birinin yürütülmesi için yapılan her türlü idari sözleşmelerden dolayı taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin davalar.

A. İptal Davası

İptal davaları, idari işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat unsurlarından birinde hukuka aykırılık olduğu gerekçesiyle, menfaatleri ihlal edilenler tarafından açılan davalardır.

I. İptal Davasının Özellikleri:

1. İptal davasının konusu idari işlemlerdir. İdari eylemlere ve sözleşmelere karşı iptal davası açılamaz.

2. Bir idari işlemin iptaline yol açan sebep o işlemin hukuka aykırılığıdır. Yani iptal davası, idari işlemin yetki, şekil, konu, sebep ve maksat unsurlarından birinde aykırılık olduğu gerekçesiyle açılır.

3. İptal davasına konu olan işlemler, kesin ve icrai olmalı, ilgilinin hukuki statüsünde bir değişiklik doğurmalıdır. ***(ön koşul)*** (Yani işlem tamamlanmış ve kesinleşmiş olmalıdır ,hazırlık aşamasındaki bir işlem için iptal davası açılamaz)

4. İptal davasının açılabilmesi için menfaat ihlali yeterlidir, hak ihlaline gerek yoktur. Söz konusu menfaatin meşru, kişisel ve güncel bir menfaat olması gerekir. ***(davacıya ilişkin önkoşul)***

5. Yoklukla sakat bir işleme karşı iptal davası açılamaz. (Ancak olası bir zararın önlenmesi amacıyla yokluğun tespiti için iptal davası açılabilir.)

6. İdareyi işlem yapmaya zorlamak amacıyla iptal davası açılamaz. (Önce dilekçe ile talepte bulunulmalı ardından red cevabı gelirse red cevabının iptali için dava açılmalıdır.)

7. İptal davası objektif nitelikte, nesnel yanı ağır basan bir davadır. İptal davası sonucunda verilen karar sadece taraflar arasında değil, herkes için hüküm ve sonuç doğurur.

8. İptal davasının amacı, idari işlemin hukuka uygunluğu karinesini çürütmek, işlemin sona

ermesini ve mevcut hukuki durumun korunmasını sağlamaktır.
9. Davalı, kural olarak, dava konusu işlemi tesis eden idari makamdır. Söz konusu idari makam hangi kamu tüzel kişiliği içinde yer alıyorsa davalı o kamu tüzel kişisidir, yani husumet o kamu tüzel kişisine yöneltilir.
10.İptal, idari işlemin alınmasından itibaren, bütün hüküm ve sonuçlarıyla birlikte hukuk aleminden silinmesi anlamına gelir.
-
II. İptal Davasının Ön Koşulları

a) Göreve İlişkin Ön Koşullar

Usul hukukunda "görev", mahkemenin dava konusu itibarıyla yetkili olup olmadığını ifade eder. O nedenle göreve "konu itibarıyla yetki" de denilebilir. **Görev, kamu düzenine ilişkindir.** Dolayısıyla görevsizlik itirazı yapılsın veya yapılmasın, mahkeme davanın her aşamasında re'sen görevli olup olmadığını araştırıp görevsizlik kararı verebilir.

Bir idari dava, vergi mahkemelerinin ve ilk derece mahkemesi olarak Danıştay'ın görevine girmiyorsa, o dava, idare mahkemesinin görevine girer; dolayısıyla idare mahkemesinde açılabilir.

b) Yetkiye İlişkin Ön Koşullar (iptal davasında yetki)

Yetki, bir davanın hangi yerdeki mahkemede bakılacağını ifade eder. Yetki, kamu düzenindendir.

İdari Yargılama Usul Kanununun 32'nci maddesine göre kanunlarla ayrıca yetkili mahkeme gösterilmemişse (gösterilmişse buna özel yetki denir ve o mahkemenin yetkili olduğu kabul edilir), genel yetkili idare mahkemesi, dava konusu idari işlemi yapan idari merciin bulunduğu yerdeki idare mahkemesidir.

Kural: Genel yetkili idare mahkemesi, dava konusu idari işlemi yapan idari merciin bulunduğu yer mahkemesidir.

Özel Yetki Halleri :
Kamu görevlilerine ilişkin özel yetki kuralları
1. Kamu görevlilerinin atanması ve nakilleriyle ilgili davalarda yetkili mahkeme kamu görevlilerinin ***yeni veya eski görev yeri idare mahkemesidir.***
2. Kamu görevlilerinin görevlerine son verilmesi, emekli edilmeleri veya görevden uzaklaştırılmaları ile ilgili davalarda yetkili mahkeme, ***kamu görevlisinin son görev yaptığı yer idare mahkemesidir.***
3. Kamu görevlilerinin görevle ilişkisinin kesilmesi sonucunu doğurmayan disiplin cezaları ve ilerleme, yükselme, sicil, intibak ve diğer özlük ve parasal hakları ve mahalli idarelerin organları ile bu organların üyelerinin geçici bir tedbir olarak görevden uzaklaştırılmalarıyla ilgili davalarda yetkili mahkeme ***ilgilinin görevli bulunduğu yer idare mahkemesidir.***

Taşınmaz mallara ilişkin özel yetki kuralları
1. İmar, kamulaştırma, yıkım, işgal, tahsis, ruhsat ve iskan gibi taşınmaz mallarla ilgili mevzuatın uygulanmasında ve bunlara bağlı her türlü haklara veya kamu mallarına ilişkin davalarda yetkili mahkeme ***taşınmazın bulunduğu yer idare mahkemesidir.***
2. Köy, Belediye ve özel idareleri ilgilendiren mevzuatın uygulanmasına ilişkin davalarla sınır uyuşmazlıklarında yetkili mahkeme, mülki idari birimin, köy, belediye veya mahallenin bulunduğu yahut yeni bağlandığı yer idare mahkemesidir.

Taşınır mallara ilişkin özel yetki kuralı
1. Taşınır mallara ilişkin davalarda yetkili mahkeme taşınır malın bulunduğu yer idare mahkemesidir.

UYARI: Hakim ve savcıların mali ve sosyal haklarına ve sicillerine ilişkin konularla, müfettiş hal kağıtlarına karşı açacakları ve idare mahkemelerinin görevine giren davalarda yetkili mahkeme, **hakim veya savcının görev yaptığı yerin bağlı olduğu BİM'e en yakın BİM'in bulunduğu yer idare mahkemesidir.**

Vergi uyuşmazlıklarında yetki kuralı
İdari Yargılama Usulü Kanununa göre vergi uyuşmazlıklarında yetkili mahkeme:
a) Uyuşmazlık konusu vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümleri **tarh ve tahakkuk ettiren, zam ve cezaları kesen,**

b)Gümrük Kanununa göre alınması gereken vergilerle Vergi Usul Kanunu gereğince şikayet yoluyla vergi düzeltme taleplerinin reddine ilişkin işlemlerde; **vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümleri tarh ve tahakkuk ettiren,**
c) Amme Alacaklarının Tahsil Usulu Kanunun uygulanmasında, **ödeme emrini düzenleyen,**
d) Diğer uyuşmazlıklarda **dava konusu işlemi yapan**, **Dairenin bulunduğu yerdeki vergi mahkemesidir.**

c) Davacıya İlişkin Ön Koşullar:

Davacı, kendisi tarafından veya vekili tarafından adına dava açılan kişidir. Davada taraf olma ehliyeti, dava açabilme ehliyeti. Dava açma ehliyetine sahip olan herkes, durup dururken iptal davası açamaz. Bunun için bir menfaatinin ihlal edilmiş olması gerekir. Söz konusu menfaatin meşru, kişisel ve güncel bir menfaat olması gerekir.

d) Davalıya İlişkin Ön Koşullar

İptal davasında davalı, kendisine karşı dava açılan kamu tüzel kişisidir. Davalının gösterilmemesi veya yanlış gösterilmesi ciddi bir sorun teşkil etmez. **Yanlış gösterilmişse idare mahkemesi, dilekçeyi doğru davalıya tebliğ eder.**

Davalı, kural olarak, dava konusu işlemi tesis eden idari makamdır. Söz konusu idari makam hangi kamu tüzel kişiliği içinde yer alıyorsa davalı o kamu tüzel kişisidir; yani husumet o kamu tüzel kişiliğine yöneltilir

e) Süreye İlişkin Ön Koşullar (dava açma süresi)

Genel dava açma süresi, özel kanunlarda ayrı süre gösterilmeyen hallerde Danıştay ve idare mahkemelerinde altmış gün, vergi mahkemelerinde otuz gündür. Dava açma süresi hak düşürücü niteliktedir.

Dava açma süresi idari işlemin yazılı bildirimin (tebliğ) yapıldığı günü izleyen günden itibaren başlar.

DİKKAT

Süreyi Durduran Hal: Üst makamlara yapılan başvuru dava açma süresini durdurur. Üst makam, başvuruyu 60 gün içinde cevaplamazsa veya reddederse, dava açma süresi (kaldığı yerden) işlemeye başlar. Sadece bilgi edinmek amacıyla yapılan başvurular süreyi durdurmaz.

UYARI

Süre, ara vermeye (yani adli tatile) rastlamış ise, süre ara vermenin son gününden itibaren **yedi gün** uzar.

Son gün, resmi tatil gününe rastlarsa, süre tatil gününü izleyen çalışma gününün bitimine kadar uzar.

NOT

Düzenleyici işlemlere (yönetmelik) karşı da dava açma süresi **60 gündür.**

Zımni red kararında da dava açma süresi 60 gündür.

f) Biçime İlişkin Ön Koşullar

İdari davalar, Danıştay, idare mahkemesi ve vergi mahkemesi başkanlıklarına hitaben yazılmış imzalı dilekçelerle açılır. Dilekçelerde tarafların ve varsa vekillerinin veya temsilcilerinin ad ve soyadları veya unvanları ve adresleri, davanın konusu ve sebepleri ile dayandığı deliller, davaya konu olan idari işlemin yazılı bildirim tarihi, **tam yargı davalarında uyuşmazlık konusu miktar gösterilmelidir.**

Dilekçe verilirken mahkemenin yazı işlerinde harç ve posta ücreti hesaplanır. Harç ve posta ücreti yatırıldıktan sonra, mahkeme başkanı tarafından dilekçenin arkasına tarih ve paraf atılarak yazı işlerine havale edilir. Bundan sonra dilekçe deftere kaydedilir. Dava deftere kayıt tarihinde açılmış sayılır.

Dilekçede biçim noksanlıkları varsa, mahkemede dilekçenin düzeltilmesi için **30 günlük ek süre** verilir. Bu süre içinde davacı eksiklikleri giderirse, dava incelenir. Eksiklikler süresi içinde tamamlanmazsa, mahkeme davanın açılmamış sayılmasına karar verir.

Herhangi bir sebeple harcı veya posta ücreti verilmeden veya eksik harç veya posta ücreti ile dava açılmış olması halinde, **otuz gün** içinde harcın ve posta ücretinin verilmesi ve tamamlanması hususu daire başkanı veya görevlendireceği tetkik hakimi, mahkeme başkanı veya hakim tarafından ilgiliye tebliğ olunur. Tebligata rağmen gereği yerine

getirilmediği takdirde bildirim aynı şekilde bir daha tekrarlanır. Harç veya posta ücreti süresi içinde verilmez veya tamamlanmazsa davanın açılmamış sayılmasına karar verilir ve davacıya tebliğ olunur.

3. İptal Davasının Sonuçları

İdare mahkemesi iptal davası sonucunda başvuruyu reddeder, ya da dava konusu işlemi iptal eder.

4. İptal Kararının Sonuçları

İptal kararı dava konusu işlemi yapıldığı andan itibaren ortadan kaldırır. **Yani iptal kararları geçmişe etkilidir. İptal kararıyla birlikte işlem yapılmamış gibi, eski durum geriye gelir.**

Düzenleyici işlemler (yönetmelik) iptal edilmişse bundan üçüncü kişiler de yararlanır. Zira iptalden sonra bu işlemler yürürlükten kalkarlar. Ancak, bir bireysel idari işlem iptal edilmişse, bundan kural olarak sadece davacı yararlanır; iptal kararı aynı veya benzer durumda olan dava açmamış üçüncü kişileri kural olarak etkilemez.

5. İptal Kararının Yerine Getirilmesi

Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idare, gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecburdur. Bu süre hiçbir şekilde kararın idareye tebliğinden başlayarak **otuz günü** geçemez. Ancak, haciz veya ihtiyatı haciz uygulamaları ile ilgili davalarda verilen kararlar hakkında bu kararların kesinleşmesinden sonra idarece işlem tesis edilir. (mahkeme kararının süresi içinde yerine getirilmemesi halinde konu unsurunda hata olur)

UYARI

Mahkeme kararlarının süresi içinde kamu görevlilerince yerine getirilmemesi hâlinde tazminat davası ancak ilgili idare aleyhine açılabilir.

ÖNEMLİ NOTLAR:

1. SADECE İCRAİ İŞLEMLER İPTAL DAVALARINA KONU EDİLEBİLİR.

UYARI!

Aşağıdaki İşlemler, İptal Davalarına Konu Olması İçin Gereken Kriterler Değildir:

- Sadece sarih işlemler,
- Sadece bireysel işlemler
- Sadece subjektif işlemler
- Sadece şart işlemler

2. İPTAL DAVALARI VE İDARİ YARGI YETKİSİYLE İLGİLİ NOTLAR:

- İdari yargı yetkisi idari eylem ve işlemlerin hukuka uygunluğunun denetimiyle sınırlıdır. İdari mahkemeler yerindelik denetimi yapamazlar.
- İdari yargı yerince verilen iptal kararı, idari işlemi tesis edildiği tarihten itibaren ortadan kaldırır.
- İptal davaları, kesin ve yürütülmesi zorunlu nitelikteki idari işlemler hakkında açılabilir.
- İptal davalarının esas amacı idarenin hukuka uygun davranmasını sağlamaktır.

UYARI!

- İptal davası, idari işlemler hakkında yetki, şekil, sebep, konu ve maksat yönlerinden biriyle hukuka aykırı olduklarından dolayı kişisel hakları doğrudan ihlal edilenler tarafından açılmasına gerek yoktur. Bu konuda menfaat ihlali yeterlidir.

3. İPTAL DAVASININ SONUÇLARI İLE İLGİLİ NOTLAR:

- Ön koşullarından görev, konu, ehliyet ve süre aşımı nedeniyle dava reddedilmişse davanın aynı davacı tarafından tekrar açılması mümkün değildir.

- Davanın görevli ve yetkili yargı merciine gönderileceğine dolayısıyla ön koşullar olan (iç) görev nedeniyle reddedilmeyeceğine dikkat etmek gerekir.

- Açtığı iptal davası esastan reddedilen davacı tekrar aynı işleme aynı nedene dayanarak dava açamaz. Fakat Davanın esastan reddi üçüncü kişileri etkilemez.

- İptal edilen işlem yönetmelik gibi düzenleyici bir işlem ise, iptal edilen düzenleyici işlemin ortadan kaldırıldığı eski düzenleyici işlem tekrar geçerlilik kazanarak yeniden yürürlüğe girer.

B. Tam Yargı Davası

Tam yargı davası, idari eylem ve işlemler neticesinde kişisel hakları doğrudan doğruya ihlal edilmiş olan kişilerin uğradıkları zararın giderilmesine yönelik olarak idari yargıda açtıkları davalardır.
Tam yargı davaları özel hukuktaki edim davası ile benzerlik taşımakta ve tam yargı davası sonrasında verilen karar ile, idari işlem ve eylemlerden doğan maddi ve manevi zararların davalı idarece tazmini söz konusu olmaktadır.

1.Tam Yargı Davasının Özellikleri:
1. İdari işlemlerden, idari eylemlerden ve idari sözleşmelerden doğan uyuşmazlıklara karşı tam yargı davası açılabilir.
2. Tam yargı davasının amacı idarenin mali sorumluluğunu ortaya koymak, ilgilinin maddi ve manevi zararlarının tazminini sağlamaktır.
3. Tam yargı davası açabilmek için davacının kişisel hakkının ihlal edilmiş olması gerekir, sadece menfaat ihlali yeterli değildir. (para ile ölçülebilir menfaat) ***(davacıya ilişkin ehliyet koşulu)***
4. Öznel yanı ağır basan bir davadır. Tam yargı davasının sonucundan sadece davanın tarafları yararlanır.
5. Zarar bir idari işlemden meydana gelmişse, davalı dava konusu işlemi tesis eden idari makamdır; zarar bir idari hizmetin yürütülmesine ilişkin bir idari eylemden kaynaklanmışsa, davalı hizmeti nihai olarak düzenleyen en yüksek makamdır. ***(davalıya ilişkin ön koşul)***

Tam yargı davası - İptal davası karşılaştırması
- Her iki dava türüne de aynı yargılama yöntemi uygulanır.
- İptal davasına yalnız tek yanlı idari işlemler konu olabilir. Tam yargı davalarına ise tek yanlı idari işlemler, idari eylemler ve hatta idari sözleşmeler konu olabilir.
- İptal davası objektif niteliktedir. Tam yargı davası ise sübjektif niteliktedir. Bu tür davalarda, davacı kendisinin bir sübjektif hakkının ihlal edildiğini iddia eder ve idareye bir borç yükletilmesini talep eder.
- İptal davası açabilmek için bir menfaatin ihlal edilmiş olması yeterlidir. Tam yargı davası açabilmek için ise, davacının kişisel haklarının ihlal edilmiş olması gerekir.
- İptal davasının sonuçlarından yerine göre üçüncü kişilerde yararlanabilir. Oysa tam yargı davalarının sonuçlarından sadece ve sadece davanın tarafları yararlanır. (Tam yargı davası öznel yanı ağır basan bir davadır)

2. Tam Yargı Davasının Ön Koşulları
a) Göreve ilişkin ön koşullar (İptal davası ile aynı)
Usul hukukunda "görev", mahkemenin dava konusu itibarıyla yetkili olup olmadığını ifade ettiğine göre, tam yargı davasının göreve ilişkin ön koşulları iptal davası ile aynıdır.

b) Yetkiye ilişkin ön koşullar
İdari Yargılama Usulü Kanununun 36'ıncı maddesine göre, idari sözleşmelerden doğanlar dışında kalan tam yargı davalarında yetkili mahkeme, sırasıyla,
- Zararı doğuran idari uyuşmazlığı çözümlemeye yetkili,
- Zarar, bayındırlık ve ulaştırma gibi bir hizmetten veya idarenin herhangi bir eyleminden doğmuş ise, hizmetin görüldüğü veya eylemin yapıldığı yer,
- Diğer hallerde davacının ikametgahının bulunduğu yer idare mahkemesidir.

DİKKAT
İdari sözleşmelerde yetkili mahkeme idari sözleşmeyi yapan idari merciin bulunduğu yerdeki idare mahkemesidir. (genel yetkili mahkeme)
Vergi Davalarında Yetkili Mahkeme: Dava konusu işlemi yapan, dairenin bulunduğu yerdeki vergi mahkemesidir.

c) Davacıya ilişkin ön koşullar

Tam yargı davası açabilmek için "menfaat ihlali" şartı yetmemekte, "hak ihlali" şartı da aranmaktadır. Kişisel bir hakkı, yani "para ile ölçülebilir bir menfaati" ihlal edilenler ancak tam yargı davası açabilirler.

d) Davalıya ilişkin ön koşullar

Zarar bir idari işlemden meydana gelmişse, davalı dava konusu işlemi tesis eden idari makamdır; zarar bir idari hizmetin yürütülmesine ilişkin bir idari eylemden kaynaklanmışsa, davalı, hizmeti nihai olarak düzenleyen en yüksek makamdır.

e) Biçime ilişkin ön koşullar

Dava açılma süreci iptal davası ile aynıdır. İptal davasından farklı olarak dava dilekçesine uyuşmazlık konusu olan parasal miktar da eklenmelidir.

Tam yargı davalarında dava dilekçesinde belirtilen miktar, süre veya diğer usul kuralları gözetilmeksizin nihai karar verilinceye kadar, harcı ödenmek suretiyle bir defaya mahsus olmak üzere artırılabilir ve miktarın artırılmasına ilişkin dilekçe otuz gün içinde cevap verilmek üzere karşı tarafa tebliğ edilir. **(Islah hakkı 2013 yılında getirilmiştir.)**

UYARI: İlgililer haklarını ihlal eden bir idari işlem dolayısıyla Danıştaya ve idare ve vergi mahkemelerine doğrudan doğruya tam yargı davası veya **iptal ve tam yargı davalarını birlikte açabilecekleri** gibi ilk önce iptal davası açarak bu davanın karara bağlanması üzerine, bu hususta kararın veya kanun yollarına başvurulması halinde verilecek kararın tebliği veya bir işlemin icrası sebebiyle doğan zararlardan dolayı icra tarihinden itibaren dava süresi içinde tam yargı davası açabilirler.

UYARI: ***" Sulh Yolu "*** (ön karar şartıydı değişti) İdari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların tam yargı davası açmadan önce idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri zorunludur. İdari eylemlerden doğan davalarda, idareden ön karar almaksızın doğrudan doğruya tam yargı davası açılması durumunda mahkeme idari merci tecavüzü nedeniyle dosyayı resen ilgili idareye gönderir.

Kanuna göre, idari eylemin yazılı bildirim üzerine veya başka süretle öğrenilmesinden itibaren 1 yıl içinde ve her halde eylemin meydana gelmesinden itibaren 5 yıl içinde idareye zararların tazmini amacıyla başvurmak zorunludur. Bu yönde bir başvuru olmaksızın tam yargı davası açılamaz.

Bu başvurudan sonra idarenin red cevabı vermesi veya başvuruyu zımnen reddetmesi durumunda 60 günlük dava açma süresi içerisinde tam yargı davası açılabilir.

NOT: ***Görevli olmayan yere başvurma***
Görevli olmayan adli yargı merciinde açılan tam yargı davasının görev yönünden reddi halinde, **sonradan idari yargı mercilerine açılacak tam yargı davasında idareye başvuru zorunluluğu aranmaz.**

f) Süreye ilişkin ön koşullar

İdarenin eyleminden kaynaklı tam yargı davalarında, hakları ihlal edilmiş olan ilgililer eylemi öğrendikleri tarihten itibaren 1 YIL ve her halde eylemin meydana gelmesinden itibaren 5 YIL içinde ilgili idareye zararların tazmini amacıyla başvurmalıdırlar. Başvurmazlarsa dava hakkı düşer yani bu yönde bir başvuru hakkı olmaksızın tam yargı davası açılamaz. Bu başvurudan sonra idare talebi kısmen veya tamamen reddederse yahut 60 gün içinde cevap vermeyerek başvuruyu zımnen reddetmiş sayılırsa, 60 gün içinde tam yargı davası açılabilir.

İdari işlem ve sözleşmeden kaynaklı tam yargı davalarında sulh başvuru zorunlu olmadığından burada genel dava açma süresine atıf yapılmıştır yani dava açma süresi zararın meydana gelmesinden itibaren 60 gündür. Eğer sulh başvurusu yapılırsa bu başvuru dava açma süresini durdurur. Burada da sulh başvurusu 60 gün içinde cevaplanmalıdır, cevaplanmazsa dava açma süresi işlemeye başlar.

3. Tam Yargı Davalarının Sonuçları

Tam yargı davalarında mahkeme, ya davanın reddine, ya da kabulüne karar verir. Tazminata mahkumiyet halinde, "tam yargı davaları hakkındaki kararlardan belli bir miktarı içerenler genel hükümler dairesinde infaz ve icra olunur." Dolayısıyla idare mahkemesinden idareyi tazminat ödemeye mahkum eden bir karar alan bir davacı, lehine hükmedilen tazminatı idareden alamazsa, yapması gereken şey, icra dairesine gidip idare aleyhine icra takibinde bulunmaktır.

NOTLAR:

1. AŞAĞIDAKİ İYUK KURALLARI TAM YARGI DAVALARINDA DA UYGULANIR:
- İdari yargı yerleri, davanın hasım gösterilmeden veya yanlış hasım gösterilerek açılması hâlinde dava dilekçesinin tespit edilecek gerçek hasma tebliğine karar verir.
- İdari yargı yerleri, bakmakta oldukları davalara ait her çeşit incelemeleri kendiliklerinden yaparlar.
- İdari yargı yerleri, bakmakta oldukları davalarda bilirkişi incelemesine başvururken bilirkişi seçimini resen yaparlar.

2. TAM YARGI DAVASI İLE İLGİLİ NOTLAR:
- Açılabilmesi için menfaat ihlali yeterli değildir.
- Kişisel bir hakkın ihlal edilip edilmediğinin araştırılmasıdır.
- Konusu idari işlemler ve eylemlerdir.
- Amacı, bir ihlal edilmiş bir hakkın yerine getirilmesini sağlamaktır.

3. TAM YARGI DAVASININ TÜRLERİ:
Tazminat Davaları
1. İstirdat (Geri Alma) Davaları
2. Vergi Davaları
3. İdari Sözleşmelerden Doğan Davalar

4. ÖN KARARLA İLGİLİ NOT:
İdari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların idari dava açmadan önce, bu eylemleri yazılı bildirim üzerine veya başka suretle öğrendikleri tarihten itibaren bir yıl ve her halde eylem tarihinden itibaren beş yıl içinde ilgili idareye başvurarak haklarının yerine getirilmesini istemeleri gereklidir. Bu isteklerin kısmen veya tamamen reddi halinde, bu konudaki işlemin tebliğini izleyen günden itibaren veya istek hakkında 60 gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren, süre içinde dava açılabilir.

İDARİ UYUŞMAZLIKLARDA SULH YOLU

2 Kasım 2011 tarihli Kanun Hükmünde Kararname ile, idari eylemlerden hakları ihlal edilmiş olanların dava açmadan önce ilgili idareye başvurarak doğan zararlarının tazminini talep etme süreci olarak değerlendirilen **"ön karar alma prosedürü", "sulh başvurusu"** olarak kabul edilmiştir.

İdari işlemden, sözleşmeden veya eylemden dolayı haklarının ihlal edildiğini iddia edenler, idareye başvurarak uğramış oldukları zararın sulh yoluyla giderilmesini isteyebilirler.

İdari işlem ve sözleşmeden kaynaklı davalarda sulh başvurusu ihtiyaridir, eylemden kaynaklı davalarda ise sulh başvurusu zorunludur.

İdari işlemlerden kaynaklanan davalarda sulh başvurusu dava açma süresi içinde yapılır. Sulh başvurusu işlemeye başlamış olan dava açma süresini durdurur. Başvuru sonuçlanmadan dava açılamaz.

Sulh başvurularının 60 gün içinde sonuçlandırılması zorunludur. Sulh başvurusu 60 gün içinde sonuçlandırılmazsa istek reddedilmiş sayılır.

Sulh başvurusu, belli bir konuyu ve somut bir talebi içermiyorsa idari makam tarafından reddedilir.

Sulhe yetkili kişi kural olarak bakanlıklarda bakan, diğer idarelerde üst yöneticidir. Hak ihlaline neden olan birden fazla idarenin varlığı halinde, ortak hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonu oluşturulabilir.

Sulh başvurularının incelenmesinde, başvurunun konusu, zarara yol açan olay ve nedenleri, zararın idari eylem veya işlemden doğup doğmadığı ve meydana geliş şekli, idarenin tazmin sorumluluğunun olup olmadığı, zararın miktarı ve ödenecek tazminat tutarı tespit edilir. Hukuki uyuşmazlık değerlendirme komisyonu tarafından, bilirkişi incelemesi dahil olmak üzere gerekli her türlü araştırma ve inceleme yapılır, olayla ilgili bilgisi bulunan kişiler dinlenebilir.

Tazminat miktarı ve ödeme şekli üzerinde idare ve istemde bulunanın sulh olmaları halinde buna ilişkin bir tutanak düzenlenir ve taraflarca imzalanır. Bu tutanak ilam hükmündedir.

Sulh olunan miktar idare bütçesinden ödenir. Vadeye bağlanmamış alacaklarda tutanağın imzalandığı tarihten itibaren 2 AY dolmadan, vadeye bağlanmış alacaklarda ise vade dolmadan, tutanak icraya konulamaz.

Sulh olunan konu ya da miktara ilişkin olarak dava yoluna başvurulamaz.

V. İDARİ YARGILAMA SÜRECİNDE YÜRÜTMENİN DURDURULMASI

İdari işlemlere karşı Danıştay, İdare ve Vergi mahkemelerinde dava açılması dava edilen idari işlemin yürütülmesini durdurmaz. Yürütmenin durdurulması iptal davasına konu olan bir idari işlemin olası geri dönülmez sakıncalarının önlenmesi adına dava sonuçlanıncaya kadar, işlemin hükmünün bekletilmesi talebidir.

Mahkeme tarafından ***yürütmenin durdurulması iki koşula*** *dayanır:*
1. İdari işlemin açıkça hukuka aykırı olmalı,
2. İdari işlemin uygulanması halinde telafisi güç veya imkânsız zararlar doğmalıdır. Yürütmenin durdurulması kararı verilebilmesi için bu iki koşulun bir arada gerçekleşmesi gerekir.

Yürütmenin durdurulması talebe bağlıdır. Hâkim resen yürütmeyi durdurma kararı veremez, davacı tarafından mutlaka talep edilmelidir. Talep halinde yürütmeyi durdurma kararı verip vermemek mahkemenin takdirindedir. Yürütmenin durdurulması davanın tüm aşamalarında talep edilebilir.

Yürütmenin durdurulması kararları teminat karşılığında verilir. Ancak durumun gereklerine göre teminat aranmayabilir. ***İdareden ve adli yardımdan faydalanan kimselerden teminat alınmaz.*** Taraflar arasında teminata ilişkin olarak çıkan anlaşmazlıklar, yürütmenin durdurulması hakkında karar veren daire, mahkeme veya hakim tarafından çözümlenir.

Yürütmeyi durdurma kararı verilmeden önce mahkeme ilgili idareden savunma almalıdır. *Uygulanmakla etkisi tükenecek olan idari işlemlerin yürütülmesi, savunma alındıktan sonra yeniden karar verilmek üzere idarenin savunması alınmaksızın da durdurulabilir*. Yani ivedi durumlarda önce yürütme durdurulur, sonra savunma alınıp yeniden karar verilir.

UYARI: Kamu görevlileri hakkında tesis edilen atama, naklen atama, görev ve unvan değişikliği, geçici veya sürekli görevlendirmelere ilişkin idari işlemler, uygulanmakla etkisi tükenecek olan idari işlemlerden sayılmaz. ***Meslekten çıkarma telafisi güç sayıldığına dikkat etmek gerekir.***

Yürütmenin durdurulması kararları gerekçeli olmalıdır. Yürütmenin durdurulması kararında idari işlemin hangi gerekçelerle hukuka açıkça aykırı olduğu ve işlemin uygulanması halinde doğacak telafisi güç veya imkânsız zararların neler olduğunun

belirtilmesi zorunludur. ***Yürütmeyi durdurma talebinin reddine ilişkin kararlarda gerekçeli olmak zorundadır.***

UYARI: Sadece ilgili kanun hükmünün iptali istemiyle Anayasa Mahkemesine başvurulduğu gerekçesiyle, o kanunla ilgili bir kararın uygulanmasına ilişkin yürütmenin durdurulması kararı verilemez.

Dava dilekçesi ve eklerinden yürütmenin durdurulması isteminin yerinde olmadığı anlaşılırsa, davalı idarenin savunması alınmaksızın istem reddedilir.

Yürütmenin durdurulması istemli davalarda tebligat ve cevap verme süreleri kısaltılabilir veya tebliğin memur eliyle yapılmasına da karar verilebilir.

Yürütmenin durdurulması isteminde bulunmanın sayısı konusunda bir kısıtlama getirilmemiştir. Ancak aynı sebeplere dayanılarak ikinci kez yürütmeyi durdurma isteminde bulunulamaz.

Yürütmenin durdurulması davanın tüm aşamalarında öncelikle incelenir ve karara bağlanır. Bir idari davada yürütmenin durdurulması kararı verilmişse o dosya öncelikle incelenir ve karara bağlanır. Yürütmenin durdurulmasına dair verilen kararlar 15 gün içinde yazılır ve imzalanır.

Yürütmenin Durdurulması Kararının Yerine Getirilmesi:
Danıştay, Bölge İdare Mahkemeleri, İdare ve Vergi mahkemelerinin yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlar hakkında ilgili idare tarafından gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecburdur. İdarenin harekete geçme süresi kararın kendisine tebliğinden itibaren 30 günü geçemez. Yani yürütmenin durdurulmasına ilişkin karar en geç otuz gün içinde ilgili idare tarafından yerine getirilmelidir. Aksi halde kararı yerine getirmeyen idare hakkında maddi ve manevi tazminat davası açılabilir.

UYARI: Yürütmenin durdurulması iptal davası açılırken veya iptal davası açıldıktan sonra istenebilir. ***Dava açılmadan önce yürütmenin durdurulması istenemez.***

UYARI: Temyiz ve istinaf aşamasında da yürütmenin durdurulması istenebilir. Çünkü kanun yoluna başvurulmuş olması kararların yürütülmesini durdurmaz. *Ancak* ***temyiz ve istinaf aşamasında kararın bozulması, kararın yürütülmesini kendiliğinden durdurur.***

Yürütmenin Durdurulması İstemleri Hakkında Verilen Kararlara Karşı İtiraz:

Yürütmenin durdurulması istemleri hakkında ilk derece mahkemeleri tarafından verilen kararlara karşı ***7 gün içinde bir defaya mahsus itiraz edilebilir***, itiraz merci dosyanın kendisine gelişinden itibaren ***7 gün içinde karar vermek zorundadır***. İtiraz üzerine verilen kararlar kesindir.

İdare ve Vergi mahkemesinin kararlarına karşı yargı çevresinde olduğu Bölge İdare Mahkemesi'ne, Danıştay'ın ilk derece mahkemesi olarak baktığı davalarda verilen kararlara karşı Danıştay Dava Daireleri kuruluna, itiraz edilir.

UYARI: 2017 yılında idari yargılama usulü kanununda yapılan değişiklikle birlikte istinaf ve temyiz aşamalarında yürütmenin durdurulması istemleri hakkında verilen kararlar kesindir bu kararlara karşı itiraz yolu kapatılmıştır.

VI. İDARİ YARGININ GÖREV ALANI:

Türkiye'de idari yargının görev alanı, başta Anayasa olmak üzere, "Danıştay Kanunu", "Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun", "İdari Yargılama Usulü Kanunu", ile

belirlenmiştir.

Görev konusu kamu düzeni ile ilgilidir. Bu nedenle de görevsizlik itirazı taraflarca ileri sürülmese de mahkeme davanın her aşamasında re'sen nazara alır. İdari yargının görev alanı ile adli yargının görev alanının belirlenmesi bakımından Uyuşmazlık Mahkemesi yetkilidir ve bu mahkemenin verdiği kararlar kesindir.

Uyuşmazlık Mahkemesi, çeşitli yıllarda verdiği kararlarında, Türkiye'de idari yargının görev alanının belirlenmesi bakımından çeşitli ölçütler geliştirmiştir. Bu ölçütler şunlardır:

• Hakimiyet-Temşiyet Ayrımı:

Bu ayrımda, idarenin kamu gücünü kullanarak yaptığı işlemler idari yargının; kamu gücünü kullanmadan ve özel hukuk tüzel kişileri gibi giriştiği işlemler adlî yargının görev alanına girmektedir.

• Kamu Hizmeti Ölçütü:

Bu ölçüte göre, sunduğu hizmet kamu hizmeti olarak addedilebilen kurumların kamu hukukuna dayanarak yaptığı işlemlerde doğan uyuşmazlıklarda idari yargı mercileri, üçüncü kişilerle olan ilişkilerinden uyuşmazlıklara ise adli yargı mercilerinde bakılır.

• İdari İşlem-İdari Eylem ve İdari Sözleşme Ölçütü:

İdari işlem, idarenin idare hukuku kurallarına dayanılarak tek yanlı irade açıklaması ile yaptığı işlemler olup, bu işlemlerden doğan uyuşmazlıklara idari yargı mercilerinde bakılır.

İdari eylem, idarenin kamu gücüne dayanarak ve kamu hizmetini yürütürken gerçekleştirdiği eylemleri ifade eder. Bu eylemlerden doğan davalar idari yargı mercilerinde görülür.

İdari sözleşme, taraflardan birinin idare olduğu ve sözleşmenin konusunun bir kamu hizmetinin yapılması yada kamu hizmetinin yapılmasına katılma olduğu ve idareye özel hukuk yetkilerini aşan bazı yetkilerin sağlandığı sözleşmeler olup bu sözleşmelerden doğan uyuşmazlıklar idari yargı mercilerince çözümlenir.

VII. İDARİ YARGININ GÖREV SAHASI DIŞINDA KALAN DAVALAR

Görev, mahkemenin dava konusu bakımından yetkili olması demektir. Diğer bir ifadeyle görev, davanın hangi mahkemede çözümleneceği sorununu ifade etmektedir.

İdari yargı ile adli yargı arasında görev paylaşımı, "görev esası izler" prensibine göre yapılır. Bir uyuşmazlık idare hukuku kuralları uygulanarak çözümleniyorsa, o uyuşmazlık, idari yargının; özel hukuk kurallarına göre çözümleniyorsa adli yargının görev alanına girer.

İdarenin kamu gücü ayrıcalık ve yükümlülüklerine dayanmadan yürüttüğü faaliyetler özel hukuka tabidir ve bunlardan kaynaklanan uyuşmazlık adli yargıda görülür.

Kural olarak, idari işlem, eylem ve sözleşmelerden doğan uyuşmazlıklar, idari yargının görev alanına girmektedir. Ancak bu durumun önemli istisnaları bulunmaktadır:

1- Nüfus sicillerine ilişkin davalar

2- Tapu siciline ilişkin davalar
- sicillerdeki yanlışlıkların düzeltilmesi
- sicillerin yanlış veya eksik tutulmasından doğan zararların giderilmesi
- imar mevzuatına aykırılık nedeniyle açılan davalar

3- 3402 sayılı Kadastro Kanununun uygulanmasından doğan davalar

4- 6831 sayılı Orman Kanununun uygulanmasından kaynaklanan davalar

5- İcra ve İflas Kanununun uygulanmasından doğan uyuşmazlıklar

6- Kamulaştırma işlemine karşı açılan iptal davası hariç 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununun uygulanmasından doğan davalar (Bedel uyuşmazlıkları)

7- 3194 sayılı İmar Kanununda öngörülmüş para cezalarında kaynaklanan davalar

8- Belediye cezalarından doğan davalar

9- İş Kanununun Uygulanmasından Doğan davalar

10- Mahkeme kararlarını otuz gün içinde kasten yerine getirmeyen idareye karşı açılan tazminat davaları

11- KİT'lerin özel hukuka tabi faaliyetlerinden doğan uyuşmazlıklar

12- İdari para cezalarına karşı açılacak davalar (Çevre Kanunu, Türk Petrol Kanunu, Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanun gibi idari yargının görev sahasına giren idari para cezalarına ilişkin uyuşmazlıkların istisna olduğu unutulmamalıdır.)

13- Devletleştirmeye ilişkin bedel uyuşmazlıklarına ilişkin davalar

14- Kamulaştırmasız el atmadan kaynaklanan davalar

15- Sebepsiz zenginleşmeden doğan davalar.

16- İcra ve iflas dairesi görevlilerinin kusurlarından doğan tazminat davaları

17- Vakıf üniversitelerine ilişkin uyuşmazlıklar

18- Seçimle ilgili uyuşmazlıklar

19- Kabahatler Kanunu kapsamına giren ceza ve yaptırımlar

UYARI

Trafik kazası yol kusurundan veya işaretleme eksikliğinden kaynaklanmış ise, idareye karşı açılacak dava **idare mahkemelerinin** görevine girer. Nihayet, trafik polislerinin kestiği trafik para cezalarından doğan uyuşmazlıklar da **adli yargıda** görülür. Ancak el konulan ehliyetin geri istenmesine ilinki davalara **idari yargıda** bakılır.

UYARI

İdari para cezasının yanında bir idari yaptırım türü olan işyerinin kapatılması cezası da verilmişse iki işleme birlikte dava açılması durumunda dava **idari yargının** görev sahasına girmektedir.

DİKKAT

Fiili yoldan kaynaklanan davalar adli yargının görev alanına girer**.** (Fiili yol, idarenin ağır ve apaçık bir şekilde hukuka aykırı olan bir eylemi ile bir temel hak ve hürriyete veya mülkiyet hakkına yaptığı müdahaledir.)

Yoklukla sakat bir işlemden kaynaklı olarak idarenin sebep olduğu zararların da fiili yol niteliğinde olduğu unutulmamalıdır.

DİKKAT

Hizmet dışı kişisel kusurdan kaynaklı davalarda da idarenin mali sorumluluğu bulunmadığına göre, davalar idari yargının değil adli yargının görev sahasına girmektedir.

DİKKAT

İdarenin özel hukuk sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklar adli yargının görev alanına girer (Kira sözleşmeleri, abonman sözleşmeleri (doğal gaz, su, elektrik), satım sözleşmeleri, bayilik sözleşmeleri, kamu ihale sözleşmeleri, öğrencilerle yapılan burs ve kredi sözleşmeleri ve keza öğrencilerin veya kamu görevlilerinin yaptığı hizmet taahhütleri, nihayet hizmet akitleri birer özel hukuk sözleşmesi olarak kabul edilmektedir.)

UYARI

Tahkim yolu öngörülmüş imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklar idari yargının da adli yargının da görev alanına girmez.

VIII. İDARİ DAVALARDA SÜRELER, İDARİ MAKAMLARIN SÜKUTU VE ÜST MAKAMLARA BAŞVURMA

İDARİ DAVALARDA SÜRELERE İLİŞKİN ESASLAR

Dava açma süresi, özel kanunlarında ayrı süre gösterilmeyen hallerde Danıştay da ve idare mahkemelerinde ***60 (altmış) gün*** ve vergi mahkemelerinde ***30 (otuz) gündür.***

Bu süreler;
-İdari uyuşmazlıklarda; ***yazılı bildirimin yapıldığı***,
-Vergi, resim ve harçlar ile benzeri mali yükümler ve bunların zam ve cezalarından doğan uyuşmazlıklarda: Tahakkuku tahsile bağlı olan vergilerde tahsilatın; tebliğ yapılan hallerde veya tebliğ yerine geçen işlemlerde tebliğin; tevkif yoluyla alınan vergilerde istihkak sahiplerine ödemenin; tescile bağlı vergilerde tescilin yapıldığı ve idarenin dava açması gereken konularda ise ilgili merci veya komisyon kararının idareye geldiği; tarihi izleyen günden başlar.

UYARI: Adresleri belli olmayanlara özel kanunlarındaki hükümlere göre ilan yoluyla bildirim yapılan hallerde, özel kanununda aksine bir hüküm bulunmadıkça süre, ***son ilan tarihini izleyen günden itibaren onbeş gün sonra işlemeye başlar.***

UYARI: İlanı gereken düzenleyici işlemlerde dava süresi, ilan tarihini izleyen günden itibaren başlar. Ancak bu işlemlerin uygulanması üzerine ilgililer, düzenleyici işlem veya uygulanan işlem yahut her ikisi aleyhine birden dava açabilirler. Düzenleyici işlemin iptal edilmemiş olması bu düzenlemeye dayalı işlemin iptaline engel olmaz.

Sürelerin Hesaplanması:
Süreler, tebliğ, yayın veya ilan tarihini izleyen günden itibaren işlemeye başlar.
Tatil günleri sürelere dahildir. Sürenin son günü tatil gününe rastlarsa, süre tatil gününü izleyen çalışma gününün bitimine kadar uzar.

Sürelerin bitmesi çalışmaya ara verme zamanına rastlarsa, bu süreler ara vermenin sona erdiği günü izleyen tarihten itibaren 7 (yedi) gün uzamış sayılır.

Görevli olmayan yerlere başvurma
Çözümlenmesi idari yargının görev alanına girdiği halde, adli yargıda açılan davanın görev yönünden reddi halinde, bu hususta kararların kesinleşmesini izleyen günden itibaren ***30 günden içinde idari yargıda dava açılabilir.***

Adli yargıda açılan ve görevsizlik sebebiyle reddedilen davalarda, görevsizlik kararına kesinleşmesinden sonraki ***30 günlük süre geçirilmiş olsa dahi, idari dava açılması için öngörülen süre henüz dolmamışsa, bu süre içinde dava açılabilir.***
Görevsiz yargı yerine başvurma tarihi, idari yargı yerine başvurma tarihi olarak kabul edilir.

İDARİ MAKAMLARIN SÜKÛTU (İYUK M.10)

İlgililer, haklarında idari davaya konu olabilecek bir işlem veya eylemin yapılması için idari makamlara başvurabilirler. Bu başvuru üzerine idare, ilgiliye 60 gün içinde cevap vermelidir.

1. İdare 60 gün içinde açıkça red cevabı verirse, red kararının tebliğinden itibaren 60

günlük dava açma süresi başlar.

2. İdare 60 gün içinde bir cevap vermezse istek reddedilmiş sayılır. İlgililer 60 günlük sürenin bittiği tarihten itibaren dava açma süresi içinde konusuna göre Danıştaya, idare ve vergi mahkemelerine dava açabilirler. ***İdarenin 60 günlük cevap verme süresinde dilekçenin verildiği günde sayılır***.

3. İdare 60 gün içinde kesin olmayan belirsiz bir cevap verirse ilgili iki şekilde hareket edebilir. Şöyle ki;
- ya belirsiz cevabı red sayar ve belirsiz cevabın tebliğinden itibaren 60 gün içinde dava açabilir.
- ya da kesin cevabı bekleyebilir. Bu bekleme süresi boyunca dava açma süresi işlemez. Ve bekleme süresi idareye başvuru tarihinden itibaren 6 ayı geçemez. 6 ayın sonunda dava açma süresi başlar.

UYARI: Dava açılmaması veya davanın süreden reddi hallerinde, ***altmış günlük cevap verme süresinin bitmesinden sonra yetkili idari makamlarca cevap verilirse, cevabın tebliğinden itibaren altmış gün içinde dava açabilirler.***

ÜST MAKAMLARA BAŞVURMA (İYUK M.11)

İlgiler tarafından idari dava açılmadan önce, idari dava açma süresi içinde işlemi yapan makamın üst makamından eğer üst makamı yoksa işlemi yapan makamın kendisinden, söz konusu idari işlemi kaldırması, geri alması, değiştirmesi veya yeni bir işlem yapılması istenebilir.

UYARI: İYUK m.11 uyarınca üst makamlara başvuru usulüyle düzeltme yapılması istenemez, kanunda düzeltme sayılmamıştır.

Bu istem(başvuru) dava açma süresi içinde yapılır. Başvuru işlemeye başlamış olan dava açma süresini durdurur. Başvuru yapılan idare ilgiliye başvuru tarihinden itibaren 60 gün içinde cevap vermelidir.

1. İdare 60 gün içinde açıkça red cevabı verirse, işlemeye başlamış olan süre bu tarihten itibaren kaldığı yerden işlemeye başlar. Yani başvurma tarihine kadar geçmiş sürede hesaba katılır.

2. İdare 60 gün içinde cevap vermezse, reddedilmiş sayılır ve 60 günün sonunda dava açma süresi kaldığı yerden işlemeye devam eder. Yani başvurma tarihine kadar geçmiş sürede hesaba katılır.

UYARI: Belirsiz cevap red kabul edilir. İYUK m.10'daki gibi 6 aylık bekleme ve yeniden süre başlaması durumu söz konusu olmamaktadır.

IX. BAĞLANTILI DAVALAR, GÖREVSİZLİK VE YETKİSİZLİK HALLERİ, MERCİ TAYİNİ

BAĞLANTILI DAVALAR

Aynı maddi veya hukuki sebepten doğan ya da biri hakkında verilecek olan hüküm, diğerini etkileyecek nitelikte olan davalar bağlantılı davalardır.

İdare mahkemesi, vergi mahkemesi veya Danıştaya veya birden fazla idare veya vergi

mahkemelerine açılmış bulunan davalarda bağlantının varlığına taraflardan birinin istemi üzerine veya doğrudan doğruya mahkemece karar verilir.

Bağlantı iddiaları mahkemelerce kabul edilmediği takdirde, bu hususta verilen ara karar taraflara tebliğ edilir. ***Taraflar ara kararın tebliğinden itibaren 15 gün içinde, aynı yargı çevresindeki mahkemeler için Bölge idare mahkemesi'ne; değişik yargı çevresindeki mahkemeler veya bağlantılı davalardan biri Danıştay da bulunan davalar için Danıştay'a başvurulabilir***. Bu başvuru üzerine bölge idare mahkemesi ve Danıştay'ın vereceği karar kesindir.

àBağlantılı davalar aynı bölge idare mahkemesinin yargı çerçevesindeki idare veya vergi mahkemelerinde bulunduğu takdirde itiraz o yer bölge idare mahkemesine yapılır ve dosyalar o yer bölge idare mahkemesine gönderilir. Bölge idare mahkemesi bağlantılı dava dosyalarını öncelikle ve ivedilikle inceler ve karara bağlar. Bölge idare mahkemesi, bağlantının varlığı yönünde karar verirse, yetkili mahkeme kararında belirterek dosyayı yetkili mahkemeye gönderir, durumu diğer mahkemeye de bildirir. Yetkili mahkemede durumu ilgililere bildirir. Bölge idare mahkemesi bağlantı olmadığı yönünde karar verirse, dosyaları ilgili mahkemelere geri gönderir.

àBağlantılı davalar, değişik bölge idare mahkemesinin yargı çevrelerindeki idare veya vergi mahkemelerinde bulunduğu takdirde itiraz Danıştaya yapılır ve dosyalar Danıştaya gönderilir. Danıştay dosyayı öncelikle ve ivedilikle inceler ve karara bağlar. Danıştay'ın ilgili dairesi, bağlantının varlığı yönünde karar verirse, yetkili mahkemeyi kararında belirtir ve dosyaları yetkili mahkemeye gönderir, durumu diğer mahkemeye veya mahkemelere de bildirir. Yetkili mahkemede durumu ilgililere bildirir.
Danıştay bağlantı bulunmadığı yönünde karar verirse dosyaları ilgili mahkemelere geri gönderir.

àBağlantılı davalardan birinin Danıştayda bulunması halinde ise yine itiraz Danıştaya yapılır ve dava dosyası Danıştaya gönderilir. Danıştay bağlantının bulunduğuna dair karar verirse, davaların tümü Danıştay'da görülür ve durum ilgili mahkemelerce ve taraflara bildirilir.

NOT: Hiçbir dava BİM'de birleştirilemez. BİM sadece davaya bakacak mahkemeyi işaret eder.

UYARI: Bağlantının varlığı yolunda idare ve vergi mahkemelerince veya bu konuda yapılacak itiraz üzerine BİM veya Danıştay'ca bağlantı hakkında karar verilinceye kadar usulî işlemler durur.
Bağlantıya ilişkin işlemler sonuçlandırıldıktan sonra bu davalara bakmakla yetkili kılınana mahkemeye veya Danıştay, davalara bırakıldığı yerden devam eder.
Danıştayca ya da Bölge İdare Mahkemelerince verilen karar bağlantı bulunmadığı yolunda ise, dosyalar İlgili mahkemelere geri gönderilir.

UYARI
Bağlantının bulunup bulunmadığı yolundaki bölge idare mahkemesi ve Danıştay kararları kesindir.

GÖREVSİZLİK VE YETKİSİZLİK HALLERİ

İdare ve Vergi mahkemeleri, idari yargının görev alanına giren bir davada görevsizlik veya yetkisizlik sebebiyle davanın reddine karar verirlerse dosyayı Danıştay'a veya görevli ve yetkili idare ve vergi mahkemesine gönderirler.

à Görevsizlik sebebiyle kendisine gönderilen dosyalarda Danıştay, davayı görevi içinde görmezse dosyanın yetkili ve görevli mahkemeye gönderilmesine karar verir.
Danıştay'ın bu hususta vereceği karar kesindir.

à Görevsizlik veya yetkisizlik sebebiyle dosyanın gönderildiği mahkeme kendisini görevsiz veya yetkisiz gördüğü takdirde, söz konusu mahkeme ile ilk görevsizlik veya yetkisizlik kararını veren mahkeme;
-aynı bölge idare mahkemesinin yargı çevresinde ise, görevli ve yetkili mahkemeyi bölge idare mahkemesince,
-farklı bölge idare mahkemelerinin yargı çevresinde ise, görevli ve yetkili mahkemeyi Danıştay belirler. Bu hususta bölge idare mahkemesi ve Danıştayca verilecek kararlar kesindir.

Görev ve yetki uyuşmazlıklarında Danıştay ve bölge idare mahkemesince verilen kararlar ilgili mahkemelere bildirilir ve bu husus taraflara tebliğ olunur. Danıştay ve bölge idare mahkemesince görev ve yetki uyuşmazlıkları ile ilgili olarak verilen kararlar kesindir. Bu husus uyarınca verilen kararlar ile görevli ve yetkili kılınan mahkemeye yeniden dava açılması halinde harç alınmaz.

MERCİ TAYİNİ

1.Yetkili mahkemenin bir davaya bakmasına fiili veya hukuki bir engel çıkması,
2.İki mahkemenin yargı çevresi sınırlarında tereddüt edilmesi,
3.İki mahkemenin de aynı davaya bakmaya yetkili olduklarına karar vermesi, hallerinde dava dosyaları, tarafların veya mahkemenin istemi üzerine merci tayini için ilgili merciye gönderilir.

Aynı bölge idare mahkemesinin yargı çevresindeki mahkeme veya mahkemeler için merci tayini bölge idare mahkemesi tarafından, farklı yargı çevresindeki mahkemeler için Danıştay tarafından yapılır. Danıştay ve bölge idare mahkemesi görevli ve yetkili mahkemeyi kararlaştırır. Danıştay ve bölge idare mahkemesinin bu konuda vereceği kararlar kesindir.

X. İDARİ YARGI ÖRGÜTÜ

Ülkemizde idari yargı yerleri üçe ayrılabilir.
a) Yüksek Mahkemeler: Ülkemizde idari yargıda tek yüksek mahkeme Danıştay'dır.
2017 anayasa değişikliğiyle birlikte Askeri Yüksek İdare Mahkemesi (AYİM) kaldırılmıştır.

b) İlk Derece Mahkemeleri: İlk derece mahkemesi olarak idare mahkemeleri ve vergi mahkemeleri görev yapmaktadır. Danıştay sınırlı olarak ilk derece mahkemesi olarak görev yapmaktadır. Bunlardan idare mahkemesi genel görevli, Danıştay ve vergi mahkemeleri ise özel görevli yargı yerleridir.

c) Özel Yargı Yerleri: Sayıştay, özel bir idari yargı yeridir. Sayıştay "hesap yargısı" olarak kabul edilir. Anayasa Mahkemesi, Sayıştay'ın bir yargı yeri olmadığına karar vermiştir.

Özel yargı yerlerinden biri de Yüksek Seçim Kurulu'dur. Bu kurulun kararları kesindir ve hiçbir yargı merciine başvurulamaz. Anayasa Mahkemesi, Yüksek Seçim Kurulu'nu da bir yargı yeri olarak görmemektedir.

Öte yandan istinaf mercii olarak Bölge İdare Mahkemesi (BİM) kurulmuştur. İlk derece mahkemesi olarak idare ve vergi mahkemelerin vermiş olduğu nihai kararlara karşı Bölge idare mahkemesine istinaf yoluna gidilebilir. BİM, ilk derece mahkemesi olarak görev yapmamaktadır.

Özetle:
 Genel görevli yargı yeri, **idare mahkemesidir**. Danıştay (ilk derece mahkemesi olarak baktığı davalar) ve vergi mahkemeleri ise **özel görevli** yargı yerleridir.
 Genel görevli temyiz merci **Danıştay**'dır. BİM, özel görevli bir istinaf mercidir.
 BİM, hiçbir zaman ilk derece mahkemesi olarak görev yapmaz. Ancak idare ve vergi mahkemelerinin vermiş olduğu nihai kararlara karşı yapılan istinafları inceler ve kesin

karara bağlar.
 Genel dava açma süresi idare mahkemesi, Danıştay'da **60 gün**, vergi mahkemesinde ise **30 gündür**.

A. İLK DERECE MAHKEMELERİ

İdari yargı kolunun ilk derece mahkemeleri "idare mahkemeleri" ve "vergi mahkemeleri"dir. İdare ve vergi mahkemeleri İçişleri ve Maliye Bakanlıklarının görüşleri alınarak ve bölgelerin coğrafi durumları ve iş hacmi göz önünde tutularak Adalet Bakanlığınca kurulurlar ve yargı çevreleri tespit olunur.

İdare ve vergi mahkemelerinin kaldırılmasına veya yargı çevrelerinin değiştirilmesine, İçişleri, Maliye Bakanlıkları ile Gümrük ve Tekel Bakanlığının görüşleri alınarak, Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hakimler ve Savcılar Kurulunca karar verilir.

Bu mahkemelerin kurulmaları, kaldırılmaları ve yargı çevrelerinin değiştirilmeleri hakkındaki kararlar Resmi Gazetede yayımlanır.

İdare ve vergi mahkemesi başkan ve üyeleri "hakim" statüsündedir. Adli yargı hakimlerinin tabi olduğu hukuki statüye tabidirler; hakimlik teminatına ve bağımsızlığına sahiptir. Hakimler ve Savcılar Kurulu tarafından göreve alınırlar ve özlük işleri konusunda Hakimler ve Savcılar Kurulu karar verir.

Bölge idare mahkemeleri, idare mahkemeleri ve vergi mahkemeleri bu Kanunla verilen görevleri yerine getirmek üzere kurulmuş genel görevli bağımsız mahkemelerdir. Kuruluş:

Aynı yargı çevresinde birden fazla idare veya vergi mahkemesinin faaliyet gösterdiği hâllerde, özel kanunlarda başkaca hüküm bulunmadığı takdirde, ihtisaslaşmanın sağlanması amacıyla, gelen işlerin yoğunluğu ve niteliği dikkate alınarak, mahkemeler arasındaki iş bölümü Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından belirlenebilir. Bu kararlar Resmî Gazete'de yayımlanır. Mahkemeler, tevzi edilen davalara bakmak zorundadır.

1. İdare Mahkemeleri

İdare mahkemeleri idari yargı kolunun genel görevli ilk derece mahkemesidir. Kanunlarla başka yargı yerlerinin görev alanına bırakılmayan iptal ve tam yargı davalarına idare mahkemeleri bakar.

İdare mahkemeleri, vergi mahkemelerinin görevine giren davalarla ilk derecede Danıştay'da çözümlenecek olanlar dışındaki:
a) İptal davalarını,
b) Tam yargı davalarını,
c) Tahkim yolu öngörülen imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklar hariç, kamu hizmetlerinden birinin yürütülmesi için yapılan idarî sözleşmelerden dolayı taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin davaları çözümlemektedir.

İdare mahkemelerinde birer başkan ile yeteri kadar üye bulunur. Mahkeme kurulu, başkan ve iki üyeden oluşur.

DİKKAT

İdare mahkemeleri, kural olarak, kurul halinde (bir başkan ve iki üye) toplanır ve oy çokluğuyla karar alır. Ancak toplamı, her yıl yenilenen belirli bir miktar parayı (25.000 TL) aşmayan tam yargı davaları ile aynı miktarı aşmayan konusu belli bir parayı içeren idari işlemlere karşı açılan iptal davaları tek hakimle karara bağlanır.

2. Vergi Mahkemeleri

Vergi mahkemeleri bir başkan ve yeteri kadar üyeden oluşur. Vergi mahkemeleri tek hakimli ve kurul halinde olmak üzere iki değişik şekilde çalışır. Kurul, bir başkan ve iki üyeden oluşur. Toplam değeri her yıl yenilenen belirli bir miktar parayı aşmayan (25.000 TL) vergi uyuşmazlıklarına tek hakimle karara bağlanır.

Vergi mahkemeleri,
a) Genel bütçeye, il özel idareleri, belediye ve köylere ait vergi, resim ve harçlar ile benzeri

mali yükümler ve bunların zam ve cezaları ile tarifelere ilişkin davaları,
b) (a) bendindeki konularda 6183 sayılı Amme Alacaklılarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun uygulanmasına ilişkin davaları karara bağlamakla görevlidir.

B. Bölge İdare Mahkemeleri

Bölge idare mahkemeleri İçişleri, Maliye Bakanlıkları ile Gümrük ve Tekel Bakanlığının görüşleri alınarak bölgelerin coğrafi durumları iş hacmi göz önünde tutularak Adalet Bakanlığınca kurulur ve yargı çevreleri tespit olunur.

Bölge idare mahkemelerinin kaldırılmasına veya yargı çevrelerinin değiştirilmesine, İçişleri, Maliye Bakanlıkları ile Gümrük ve Tekel Bakanlığının görüşleri alınarak, Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hakimler ve Savcılar Kurulunca karar verilir

Bölge idare mahkemeleri, **başkanlık, başkanlar kurulu, daireler, bölge idare mahkemesi adalet komisyonu ve müdürlüklerden** oluşur.

Bölge idare mahkemelerinde biri idare diğeri vergi olmak üzere en az iki daire bulunur. Gerekli hallerde dairelerin sayısı, Adalet Bakanlığının teklifi üzerine Hâkimler ve Savcılar Kurulunca artırılıp azaltılabilir.

Dairelerde bir başkan ile yeteri kadar üye bulunur. Bölge idare mahkemesi başkan ve üyeliklerine Hâkimler ve Savcılar Kurulunca atama yapılır.

Bölge idare mahkemeleri,
a) Yargı çevrelerindeki idare ve vergi maddelerinde verilen kararlara karşı yapılan "istinaf başvuruları"nı inceler ve bunları hükme bağlar,
b) Yargı çevresindeki idare ve vergi maddeler arasında çıkan görev ve yetki uyuşmazlıklarını kesin karar bağlar.

i. Başkanlık

Bölge idare mahkemesi başkanı ve daire başkanları birinci sınıf olup birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş; daire üyeleri ise en az birinci sınıfa ayrılmış olup birinci sınıfa ayrılmayı gerektiren nitelikleri yitirmemiş idari yargı hâkim ve savcıları arasından Hâkimler ve Savcılar Kurulunca atanır.

Bölge idare mahkemesi başkanının görevleri şunlardır:
a) Mahkemeyi temsil etmek.
b) Bölge idare mahkemesi başkanlar kuruluna ve adalet komisyonuna başkanlık etmek, alınan kararları yürütmek.
c) Bölge idare mahkemesi dairelerinden birine başkanlık etmek.
d) Mahkemenin uyumlu, verimli ve düzenli çalışmasını sağlamak ve bu yolda uygun göreceği önlemleri almak.
e) Bölge idare mahkemesinin genel yönetim işlerini yürütmek.
f) Bölge idare mahkemesi memurlarını denetlemek.
g) Dairelerin benzer olaylarda kesin olarak verdikleri kararlar arasındaki uyuşmazlığın giderilmesi için başkanlar kuruluna başvurmak.
h) Hukuki veya fiili nedenlerle bir dairenin kendi üyeleri ile toplanamadığı hâllerde ilgisine göre diğer dairelerden kıdem ve sıraya göre üye görevlendirmek.

NOT: Bölge idare mahkemesi başkanının yokluğunda, adalet komisyonu ve dairedeki görevler hariç olmak üzere, en kıdemli daire başkanı başkana vekâlet eder

Daire başkanlarının görevleri şunlardır:
a)Dairelerinde uyumlu, verimli ve düzenli bir çalışmanın gerçekleşmesini ve işlerin makul süre içinde incelenmesini ve karara bağlanmasını sağlamak, dairenin kendi kararları arasında meydana gelen farklılık ve uyumsuzlukların giderilmesi için tedbirler almak.
b) Dosyayı, inceleyecek üyeye havale etmek ve kararların zamanında yazılmasını sağlamak.
c) Personelin özlük işlemlerinin yürütülmesini sağlamak ve izin isteklerini düşünceleriyle birlikte adalet komisyonuna aktarmak.
d) Dairede görevli yazı işleri müdürlüğünün işleyişini denetlemek ve personel hakkında ilgili kanunda belirtilen disiplin cezalarını uygulamak.

Üyelerin görevleri şunlardır:
a) Daire başkanı tarafından verilen dosyaları gerekli şekilde ve zamanında inceleyerek

heyete sunmak, düşüncelerini bildirmek ve kararları yazmak.
b) Dairelerindeki duruşma ve müzakerelere katılmak.
c) Dairenin uyumlu, verimli ve düzenli çalışmasının sağlanmasında ve işlerin makul süre içinde incelenip karara bağlanmasında daire başkanına yardım etmek.

ii. Başkanlar Kurulu
- Bölge idare mahkemesi başkanlar kurulu, bölge idare mahkemesi başkanı ile daire başkanlarından oluşur.
- Bölge idare mahkemesi başkanının bulunmadığı hâllerde kurula daire başkanlarından en kıdemli olan başkanlık eder.
- Daire başkanının mazereti hâlinde, o dairenin en kıdemli üyesi kurula katılır.

Bölge idare mahkemesi başkanlar kurulunun görevleri şunlardır:
a) Gelen işlerin yoğunluğu ve niteliği dikkate alınarak ihtisaslaşmayı sağlamak amacıyla, bölge idare mahkemesi daireleri arasındaki iş bölümünü belirlemek, daireler arasında çıkan iş bölümü uyuşmazlıklarını karara bağlamak.
b) Benzer olaylarda, bölge idare mahkemesi dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında veya farklı bölge idare mahkemeleri dairelerince verilen kesin nitelikteki kararlar arasında aykırılık veya uyuşmazlık bulunması hâlinde; resen veya ilgili bölge idare mahkemesi dairelerinin ya da istinaf yoluna başvurma hakkı bulunanların bu aykırılığın veya uyuşmazlığın giderilmesini gerekçeli olarak istemeleri üzerine, istemin uygun görülmesi hâlinde kendi görüşlerini de ekleyerek Danıştay Başkanlığına iletmek.

NOT: Başkanlar Kurulu eksiksiz toplanır ve çoğunlukla karar verir. Oyların eşitliği hâlinde başkanın bulunduğu taraf çoğunluğu sağlamış sayılır.

iii. Bölge idare mahkemesi dairelerinin görevleri şunlardır:
- İlk derece mahkemelerince verilen ve istinaf yolu açık olan nihai kararlara karşı yapılan istinaf başvurularını inceleyerek karara bağlamak.
- İlk derece mahkemelerince yürütmenin durdurulması istemleri hakkında verilen kararlara karşı yapılan itirazları inceleyerek karara bağlamak.
- Yargı çevresi içinde bulunan ilk derece mahkemeleri arasındaki görev ve yetki uyuşmazlıklarını çözmek.
- Yargı çevresi içinde bulunan yetkili ilk derece mahkemesinin bir davaya bakmasına fiili veya hukuki bir engel çıktığı veya iki mahkemenin yargı çevresi sınırlarında tereddüt edildiği veya iki mahkemenin de aynı davaya bakmaya yetkili olduklarına karar verdikleri hâllerde; o davanın bölge idare mahkemesi yargı çevresi içinde bulunan başka bir mahkemeye nakline veya yetkili mahkemenin tayinine karar vermek.

NOT: İki dairenin görevine ilişkin davalar, ilgili dairenin isteği üzerine o dairelerin birlikte yapacakları toplantıda karara bağlanır. Bu toplantıya daire başkanlarından kıdemli olan katılır ve başkanlık eder. Toplanma ve görüşme yeter sayısı beştir. Kararlar oy çokluğuyla verilir. Bu davalar, istemde bulunan ilgili dairenin esas ve karar numaralarını alır.

NOT: Gelen işlerin yoğunluğu ve niteliği dikkate alınarak bölge idare mahkemesi daireleri arasındaki iş bölümü, Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından belirlenir.

Dairelerde Toplantı ve Karar
Her daire, bir başkan ve iki üyenin katılımıyla toplanır. Görüşmeler gizli yapılır, kararlar çoğunlukla verilir.

Hukuki veya fiili nedenlerle bir daire toplanamazsa, bölge idare mahkemesi başkanının kararıyla diğer dairelerden; bu da mümkün olmazsa, Hâkimler ve Savcılar Kurulunca diğer bölge idare mahkemelerinden yetkili olarak görevlendirilen üyelerle eksiklik tamamlanır.

Daire başkanının hukuki veya fiili nedenlerle bulunamaması hâlinde dairenin en kıdemli üyesi daireye başkanlık yapar.

iv. Bölge İdare Mahkemesi Adalet Komisyonu
- Her bölge idare mahkemesinde bir bölge idare mahkemesi adalet komisyonu bulunur.
- Komisyon, bölge idare mahkemesi başkanının başkanlığında, Hâkimler ve Savcılar

Kurulunca daire başkanları arasından belirlenen iki asıl üyeden oluşur.
- Hâkimler ve Savcılar Kurulu ayrıca daire başkan veya üyeleri arasından iki yedek üye belirler. Başkanın yokluğunda asıl üye olan kıdemli daire başkanı, asıl üyelerin yokluğunda ise kıdemine göre yedek üyeler komisyona katılır.
- Komisyon eksiksiz toplanır ve çoğunlukla karar verir.

Adalet komisyonlarının görevleri şunlardır:
Atamaları doğrudan Bakanlıkça yapılanlar dışındaki adlî ve idarî yargı ile ceza infaz kurumları ve tutukevleri personelinin;
1) İlk defa Devlet memurluğuna atanacaklardan merkezî sınavda başarılı olanların ilgili yönetmelik hükümlerine göre düzenlenecek sözlü ve gerektiğinde uygulamalı sınavlarını yapmak, hukuk fakültesi ve adalet meslek yüksek okulu mezunlarına öncelik tanımak kaydıyla başarılı olanların atanmalarını teklif etmek.
2) Aslî Devlet memurluğuna atanmaları, sicil ve disiplin işlemleri, görevden uzaklaştırılmaları, aylık ve ödenekleri ile diğer özlük işlemlerini bu Kanun ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile ilgili mevzuat hükümlerine göre yerine getirmek.
3) Naklen veya hizmet gereği atamasını, ilgili mahkeme başkanı, hâkim veya Cumhuriyet savcısının görüşünü alarak, yetki alanı içerisinde yapmak.
4) Geçici olarak görevlendirmesini, yetki alanı içerisinde altı ayı geçmemek üzere yapmak.

v. Müdürlükler:
- Bölge idare mahkemesi başkanlığında, dairelerinde ve adalet komisyonunda yeterli sayıda yazı işleri müdürlüğü ve idari işler müdürlüğü ile ihtiyaç duyulan diğer müdürlükler kurulur.
- Her müdürlükte bir müdür ile yeterli sayıda memur bulunur.

C.DANIŞTAY

Danıştay, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile görevlendirilmiş Yüksek İdare Mahkemesi, danışma ve inceleme merciidir. Danıştay, bir temyiz mercii, bazı davalara ilişkin olarak ilk derece mahkemesi ve uyuşmazlık çözüm mercii olarak görev yapmaktadır.

Danıştay bağımsızdır. Yönetimi ve temsili Danıştay Başkanına aittir. Danıştay'ın yürütmeyle ilgili işleri Cumhurbaşkanlığı aracılığı ile yürütülür.

Danıştay Başkanı, Başsavcı, başkanvekilleri, daire başkanları ve üyeler yüksek mahkeme hakimleri olarak Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve kanunların kendilerine sağladığı teminat altında görev yaparlar.

Danıştay; bir idari dokuz dava dairesi olmak üzere on daireden oluşur. Dava dairelerinden Üçüncü, Dördüncü, Yedinci ve Dokuzuncu daireler vergi dava dairesi; diğer dava daireleri ise idari dava dairesi olarak görev yapar.

İdari uyuşmazlıklar ve davalar; İkinci, Üçüncü, Dördüncü, Beşinci, Altıncı, Yedinci, Sekizinci, Dokuzuncu ve Onuncu daireler ile idari ve vergi dava daireleri kurullarında incelenir ve karara bağlanır.

Danıştayın karar organları şunlardır:
1. Daireler,
2. Danıştay Genel Kurulu,
3. İdari İşler Kurulu,
4. İdari Dava Daireleri Kurulu,
5. Vergi Dava Daireleri Kurulu,
6. İçtihatları Birleştirme Kurulu,
7. Başkanlar Kurulu,
8. Başkanlık Kurulu,
9.Yüksek Disiplin Kurulu,
10. Disiplin Kurulu,

I.DANIŞTAY ÜYELERİNİN SEÇİMİ VE NİTELİKLERİ

a.Üye seçimi

Danıştayda boşalan üyeliklerin dörtte üçü idari yargı hakim ve savcılığından Hakimler ve Savcılar Kurulunca; dörtte biri ise diğer görevliler arasından Cumhurbaşkanınca seçilir.

Danıştay üyeleri **on iki yıl** için seçilir. Bir kimse iki defa Danıştay üyesi seçilemez.

Görevi sona eren üyelerin Danıştay ile ilişkileri kesilir; ancak atamaları gerçekleşinceye kadar, özlük hakları Danıştay tarafından karşılanmaya devam olunur.

Danıştay da boşalan üye sayısı dördü bulunca, dördüncü üyeliğin boşaldığı tarihten itibaren en geç üç gün içinde durum Danıştay Başkanlığınca, boşalan üyeliklerin idare veya vergi dairesi üyeliği olduğu da belirtilmek suretiyle, Cumhurbaşkanlığına ve Adalet Bakanlığına duyurulur. Cumhurbaşkanı ve Hakimler ve Savcılar Kurulunca bu duyurudan sonra en geç iki ay içinde seçim yapılır.

b.Danıştay üyelerinin nitelikleri

Danıştay üyeleri:
a) İdari yargı hakim ve savcılığı,
b) Bakanlık, Cumhurbaşkanı yardımcılığı, bakan yardımcılığı, müsteşarlık, müsteşar yardımcılığı, elçilik, valilik,
c) Generallik, amirallik,
d) Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği, Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreterliği,
e) Hâkimler ve Savcılar Kurulu Genel Sekreterliği,
f) Genel ve katma bütçeli dairelerde veya kamu kuruluşlarında genel müdürlük veya en az bu derecedeki tetkik ve teftiş kurul başkanlıkları, ile düzenleyici ve denetleyici kurumların başkanlıkları,
g) Yükseköğrenim kurumlarında hukuk, iktisat, maliye, kamu yönetimi profesörlüğü,
h) Kamu kurum ve kuruluşlarının başhukuk müşavirliği, birinci hukuk müşavirliği, hukuk hizmetleri başkanlığı ve hukuk işleri müdürlüğü, görevlerini yapanlar arasından seçilir.

İdari yargı hakim ve savcılarının Danıştay üyeliğine seçilebilmeleri için birinci sınıfa ayrıldıktan sonra en az üç yıl bu görevlerde başarı ile çalışmış olmaları ve birinci sınıfa ayrılma niteliğini kaybetmemeleri gereklidir.

İdari görevlerden Danıştay üyeliğine seçileceklerin yükseköğrenimlerini tamamladıktan sonra Devlet hizmetlerinde onbeş yıl çalışmış bulunmaları, birinci derece aylığını kazanılmış hak olarak almaları ve hakimliğin gerektirdiği ahlak ve seciyeye sahip olmaları şarttır.

c.Danıştay Başkanı, Başsavcısı, Başkanvekilleri ve Daire Başkanlarının nitelikleri, seçimleri ve görev süreleri

1.Danıştay Başkanı, Başsavcısı, başkanvekilleri ve daire başkanları kendi üyeleri arasından Danıştay Genel Kurulunca üye tam sayısının salt çoğunluğu ile seçilirler. Seçim gizli oyla yapılır.

2. Danıştay Başkanı ve Başsavcısı seçilebilmek için altı yıl, başkanvekili ve daire başkanı seçilebilmek için üç yıl süre ile Danıştay üyeliği yapmış olmak zorunludur.

3. Danıştay Başkanı, Başsavcısı, başkanvekilleri ve daire başkanlarının görev süreleri dört yıldır. Süresi bitenler yeniden seçilebilirler, yeniden seçilemeyenler ile seçime girmeyenler veya süreleri dolmadan bu görevlerden çekilenler Danıştay üyeliği görevlerine devam ederler.

d.Danıştay Tetkik Hakimi ve Savcılarının atanmaları ve dairelere verilmeleri

1. Danıştay tetkik hakimleri ile savcıları, beş yıl meslekte hizmet etmiş ve olumlu sicil almış idari yargı hakimleri arasından Hakimler ve Savcılar Kurulunca atanırlar.
2. Danıştay tetkik hakimlerinin görev yerleri, Başkanlık Kurulu tarafından belirlenir. Görev yerleri, aynı usulle değiştirilir. İdari bakımdan zaruret olmadıkça bir sicil devresi geçmeden görev yerleri değiştirilemez. Sicil devresi en az altı aydır.
3. Tetkik hakimlerinin görev yaptıkları kurul ve daireler, yönetmelikte belirlenecek esas ve sürelere göre değiştirilir.

II.DANIŞTAYIN OLUŞUMU

1.DAİRELER

Danıştay; dokuzu dava, biri idari daire olmak üzere on daireden oluşur. Dava dairelerinden Üçüncü, Dördüncü, Yedinci ve Dokuzuncu daireler vergi dava dairesi; diğer dava daireleri ise idari dava dairesi olarak görev yapar.

Her dairede bir başkan ile yeteri kadar üye bulunur. Heyetler bir başkan ve dört üyenin katılmasıyla toplanır, salt çoğunluk ile karar verir. Üye sayısının yeterli olması halinde birden fazla heyet oluşturulabilir. Bu durumda, oluşturulan diğer heyetlere, heyette yer alan en kıdemli üye başkanlık eder. Müzakereler gizli yapılır. Dairelerde yeteri kadar tetkik hakimi bulunur. Her dairede, ayrıca bir yazı işleri müdürünün yönetimi altında bir kalem bulunur. Kalem, yazı ve tebliğ işlerini yürütür.

a.Başkan ve üyelerin dairelere ayrılmaları

1. Daire başkanları belirli bir dairenin başkanı olarak seçilirler.
2. Üyeler, Başkanlık Kurulunun kararı ile dairelere ayrılırlar ve hizmetin icaplarına göre, daireleri aynı usulle değiştirilebilir.
4. Dairelerde vuku bulacak noksanlıklar, diğer dairelerden üye alınmak suretiyle tamamlanır. Bu üyeler Başkanlık Kurulunun kararı ile önceden tespit edilir.

b.Dava dairelerinin görevleri

İdari dava daireleri ile vergi dava daireleri kendi aralarında işbölümü esasına göre çalışır. Özel kanunlarda başkaca hüküm bulunmadığı takdirde dava daireleri arasındaki iş bölümü kanunda yazılı esaslar uyarınca Başkanlık Kurulu tarafından belirlenir.

Başkanlık Kurulu, iş yükü bakımından zorunluluk doğması hâlinde vergi dava daireleri, idari dava daireleri veya idari dairelerden birinin veya birkaçının görev alanını değiştirerek bu daireleri; vergi dava dairesi, idari dava dairesi veya idari daire olarak görevlendirebilir.

Daire Başkanı ve üyeleri, dairenin görevlendirildiği işlere bakan dava dairesi genel kuruluna katılır.

c.İdari işlerde görev

İdari işlere ilişkin idari uyuşmazlıklar ve görevler **Birinci Daire ve İdari İşler Kurulunda** görülür.

Birinci dairenin görevleri

Birinci daire:
1.Kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerini,
2.Kanunlarında Danıştay'dan alınacağı yazılı bulunan düşüncelere ilişkin istekleri,
3.6830 sayılı İstimlak Kanununun otuzuncu maddesinin uygulanmasından çıkan uyuşmazlıkları,
4.İdarei Umumiyei Vilayat Kanunu Muvakkatı gereğince doğrudan doğruya veya itiraz yoluyla Danıştay'a verilen işleri,
5.Belediye Kanunu ile Danıştay'a verilip idari davaya konu olmayan işleri,
6.Derneklerin, kamu yararına çalışan derneklerden sayılabilmesi için yapılacak teklifleri,
7.Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yargılanmalarına ilişkin mevzuat uyarınca görülecek işleri,
İnceler ve gereğine göre karara bağlar veya düşüncesini bildirir.

İdari işler kurulunun görevleri
İdari İşler Kurulu:
1.Kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerini
2.Kanunlarda Danıştay İdari İşler Kurulunda görüşüleceği yazılı olan işleri,
3.Danıştay idari daire ve kurulları arasında çıkacak görev uyuşmazlıklarını,
4.Yukarıda yazılı olanlardan başka idari dairelerden çıkan işlerden Danıştay Başkanının havale edeceği işleri,
5.Memurin Muhakematı Hakkında Kanunu Muvakkatı hükümlerine göre ilgili dairece birinci derecede verilen men'i muhakeme kararlarını kendiliğinden, lüzumu muhakeme kararlarını ise itiraz üzerine, İnceler ve gereğine göre karara bağlar veya düşüncesini bildirir.

***UYARI : Kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinin görüşülmesi* :**
Danıştay, kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmeleri hakkında düşüncesini bildirmeyi, geliş tarihinden itibaren **iki ay** içinde sonuçlandırmak zorundadır.

2.DANIŞTAY GENEL KURULU
1. Danıştay Genel Kurulu, Danıştay Başkanı, Başsavcı, başkanvekilleri, daire başkanları ve üyeler ile Genel Sekreterden oluşur.
2. Genel Kurulun toplanma ve görüşme yeter sayısı Başkan ve üyeler tam sayısının yarısından fazlasıdır.
3.Kararlar çoğunlukla verilir. Oylarda eşitlik halinde, Başkanın bulunduğu taraf çoğunluğu sağlanmış sayılır. Genel Kurulun toplantı yeter sayısına ilişkin özel hükümler saklıdır.

Danıştay genel kurulunun görevleri
Danıştay Genel Kurulu, bu Kanunla ve diğer kanunlarla bu Kurula verilen seçim görevleri ile diğer görevleri yapar ve bu Kanunda öngörülen içtüzük ve yönetmelikleri kabul eder.

3.İDARİ İŞLER KURULU
1.İdari İşler Kurulu, idari daire başkanı ile her takvim yılı başında Başkanlık Kurulunca idari daireden seçilecek iki üye ve her dava dairesi başkan veya üyeleri arasından seçilecek bir üyeden oluşur. Kurulun seçimle belirlenen üyeliklerinde boşalma olması hâlinde Başkanlık Kurulunca otuz gün içinde seçim yapılır.
2. Bu Kurula Danıştay Başkanı veya başkanvekillerinden biri başkanlık eder.
3. Toplanma ve görüşme yeter sayısı dokuzdur.
4. Memurların yargılanması ile ilgili işlerin görüşülmesinde, incelenmekte olan kararı veren daire başkan ve üyeleri toplantıya katılamazlar. Bu toplantılarda toplanma ve görüşme yeter sayısı yedidir.
5. Kararlar oyçokluğu ile verilir. Oylarda eşitlik halinde Başkanın bulunduğu taraf çoğunluğu sağlamış sayılır.
6. İdari İşler Kuruluna yeteri kadar tetkik hakimi ve memur verilir.

4.İDARİ VE VERGİ DAVA DAİRELERİ KURULLARI

İdari Dava Daireleri Kurulu, idari dava dairelerinin başkanları ile her idari dava dairesinden iki yıl için Başkanlık Kurulu tarafından görevlendirilen iki asıl ve iki yedek üyeden; Vergi Dava Daireleri Kurulu ise vergi dava dairelerinin başkanları ile her vergi dava dairesinden iki yıl için Başkanlık Kurulu tarafından görevlendirilen üç asıl ve üç yedek üyeden oluşur.

İki yıllık süre sonunda Başkanlık Kurulunca, her iki kuruldaki üyelerin yarısı iki yıl süreyle yeniden görevlendirilirken, diğer yarısı kurullarda daha önce görevlendirilmeyen üyeler arasından yenilenir. Kurullarda görevlendirilen asıl üyeler, üst üste en fazla iki dönem görevlendirilebilir. Asıl üyenin görevini geçici olarak yerine getirememesi durumunda ilgili daireden, zorunlu hallerde diğer dairelerden görevlendirilen yedek üye kurul toplantılarına katılır. Kurulların asıl veya yedek üyeliklerinde boşalma olması hâlinde Başkanlık Kurulu tarafından yedi gün içinde, kalan süreyi tamamlamak üzere yeni üye görevlendirilir.

Dava daireleri kurullarına Danıştay Başkanı veya vekillerinden biri; bunların yokluğunda daire aşkanlarından en kıdemlisi başkanlık eder.

Toplantı ve görüşme yeter sayısı İdari Dava Daireleri Kurulu için on beş, Vergi Dava Daireleri Kurulu için ise on birdir.

İdari dava daireleri ile vergi dava dairelerinin ilk derece mahkemesi olarak verdikleri kararların temyiz veya itiraz yoluyla incelenmesinde ve iki dava dairesinin birlikte yapacağı toplantıda verilen kararların incelenmesinde, bu dairelerde karara katılmış olanlar idari ve vergi dava daireleri kurullarında bulunamazlar.

Bu toplantılarda hazır bulunanlar çift sayıda olursa en kıdemsiz üye kurula katılamaz. Bu kurullarda kararlar oyçokluğu ile verilir. Her kurula yeteri kadar tetkik hakimi verilir. Ayrıca bir yazı işleri müdürlüğü bulunur.

İdari ve vergi dava daireleri kurullarının görevleri
1. İdari Dava Daireleri Kurulu;
a) İdare mahkemelerinden verilen ısrar kararlarını,
b) İdari dava dairelerinden ilk derece mahkemesi olarak verilen kararları,
Temyizen inceler.

2. Vergi Dava Daireleri Kurulu;
a) Vergi mahkemelerinden verilen ısrar kararlarını,
b) Vergi dava dairelerinden ilk derece mahkemesi olarak verilen kararları, Temyizen inceler.

NOT: Danıştayın idari ve vergi dava dairelerinin ilk derece mahkemesi olarak aldığı yürütmeyi durdurma kararlarına karşı yapılan itirazları kesin olarak karara bağlamak görev ve yetkisi de İdari ve Vergi Dava Daireleri Kuruluna aittir.

5.İÇTİHADLARI BİRLEŞTİRME KURULU

İçtihatları Birleştirme Kurulu, Danıştay Başkanı, Başsavcı, başkanvekilleri, dava daireleri başkanları ve üyelerinden kurulur.
Toplanma ve görüşme yetersayısı en az otuzbirdir. Toplantıda hazır bulunanlar çift sayıda olursa en kıdemsiz üye Kurula katılmaz.
Esas hakkındaki kararlar, birinci toplantıda Kurul üye tamsayısının salt çoğunluğu ile, bu toplantıda karar yetersayısı sağlanamaz ise ikinci toplantıda mevcudun salt çoğunluğu ile verilir. Kurulun diğer kararları oyçokluğu ile verilir.
İçtihatları Birleştirme Kuruluna yeteri kadar tetkik hakimi ve memur verilir.

a.İçtihatları birleştirme kurulunun görevleri
İçtihatları Birleştirme Kurulu, dava dairelerinin veya idari ve vergi dava daireleri kurullarının kendi kararları veya ayrı ayrı verdikleri kararlar arasında aykırılık veya uyuşmazlık görüldüğü veyahut birleştirilmiş içtihatların değiştirilmesi gerekli görüldüğü takdirde, Danıştay Başkanının havalesi üzerine, Başsavcının düşüncesi alındıktan sonra işi inceler ve lüzumlu görürse, içtihadın birleştirilmesi veya değiştirilmesi hakkında karar verir.

b.İçtihatların birleştirilmesini istemeye yetkili olanlar
1. İçtihatların birleştirilmesi veya birleştirilmiş içtihatların değiştirilmesi, Danıştay Başkanı, konu ile ilgili daireler, idari ve vergi dava daireleri kurulları veya Başsavcı tarafından istenebilir.
2. Aykırı kararlarla ilgili kişiler, içtihatların birleştirilmesi için Danıştay Başkanlığına başvurabilirler.
3. Kurulun, içtihatların birleştirilmesi veya değiştirilmesi hakkındaki kararları, gönderildikleri tarihten itibaren bir ay içerisinde Resmi Gazete'deyayımlanır.
4. Bu kararlara, Danıştay daire ve kurulları ile idari mahkemeler ve idare uymak zorundadır.

6.BAŞKANLAR KURULU

1 –Başkanlar Kurulu, Danıştay Başkanının başkanlığında Başsavcı, başkanvekilleri ve daire başkanlarından oluşur.
2 – Daire başkanının mazereti halinde, Kurula, dairenin en kıdemli üyesi katılır.
3 – Kararlar oy çokluğu ile verilir.
4 – Oylarda eşitlik halinde Başkanın bulunduğu taraf çoğunluğu sağlamış sayılır.

Başkanlar Kurulunun görevleri
1. Başkanlar Kurulunun görevleri şunlardır:
e) Danıştay daireleri arasında çıkan görev uyuşmazlıklarını karara bağlamak
f) Ayrı yargı çevrelerinde bulunan idare ve vergi mahkemeleri arasında görev ve yetkiye ilişkin uyuşmazlıklarda ve bağlantılı davalarda merci tayinini yapmak
g) Danıştay Başkanının Kurulda görüşülmesini uygun gördüğü işleri görüşmek ve karara bağlamak

2. Başkanlar Kurulu, Danıştay Başkanının davetiyle toplanır.
3. Başkanlar Kurulunun kararları kesin olup bu kararlar aleyhine başka bir yargı merciine başvurulamaz.

7.BAŞKANLIK KURULU
1. Başkanlık Kurulu; Danıştay Başkanının başkanlığında, üçü daire başkanı üçü Danıştay üyesi olmak üzere altı asıl ve ikisi daire başkanı ikisi Danıştay üyesi olmak üzere dört yedek üyeden oluşur.

a.Başkanlık Kurulu üyelerinin seçimleri
1. Başkanlık Kuruluna seçilecek asıl ve yedek üyeler Danıştay Genel Kurulunca seçilir. Başkanlık Kurulu üyeliğine aynı daireden birden fazla kimse seçilemez.
2. Başkanlık Kurulu, üye tamsayısı ile toplanır. Asıl üyelerden birinin Kurula katılamaması hâlinde, noksanlık yedeği ile tamamlanır.
3. Başkanlık Kurulu üyeleri kendileri ile ilgili konularda Kurul toplantılarına katılamazlar.
4. Başkanlık Kuruluna seçilecek olanların tamamının bir oy pusulasında gösterilmesi suretiyle oy kullanılması da mümkündür. Aday çıkmadığı veya yeter sayıda başvuru olmadığı takdirde Başkanlar Kurulu tarafından gizli oyla ve oy çokluğu ile adaylar dışından seçilebileceklerin üç katı aday gösterilir. Seçimler 10 uncu madde hükümleri gereğince yapılır.
5. Başkanlık Kuruluna seçilenlerin görev süresi iki yıl olup bir seçim dönemi geçmeden yeniden seçilemezler.
6. Başkanlık Kurulu üyeliğine seçilen daire başkan ve üyelerinin seçim süresi dolmadan bu sıfatları değiştiğinde Kurul üyeliğinden ayrılmış sayılırlar.
7. Başkanlık Kurulu üyeliğinin herhangi bir nedenle boşalması hâlinde on beş gün içinde boşalan üyelik için seçim yapılır ve seçilen üye, yerine seçildiği üyenin süresini tamamlar.

b.Başkanlık Kurulunun görevleri
Başkanlık Kurulunun görevleri şunlardır:
a) Üyelerin görev yerlerini, dairelerin iş durumunu ve ihtiyaçlarını göz önünde tutarak belirlemek.
b) Zorunlu hâllerde daire başkanı ve üyelerin dairelerini değiştirmek.
c) Danıştay tetkik hâkimlerinin çalışacakları daireleri, kurulları ve görecekleri işleri belli etmek ve gerektiğinde yerlerini değiştirmek.
d) Daireler arasında iş bölümünü belirlemek.
e) Yetkili merciin neresi olduğu belirtilmemiş olan yönetim işlerini belli etmek veya bu işleri yapmak.

Başkanlık Kurulunun kararlarına karşı ilgililerce Başkanlar Kuruluna yedi gün içinde itiraz edilebilir. Başkanlar Kurulu, Başkanlık Kurulu kararlarını aynen onaylayabileceği gibi değiştirerek de onaylayabilir. İtiraz üzerine verilen kararlar kesin olup, bu kararlar aleyhine başka bir yargı merciine başvurulamaz.

8.YÜKSEK DİSİPLİN KURULU
1. Yüksek Disiplin Kurulu, Danıştay Başkanının Başkanlığında her takvim yılı başında, Danıştay Genel Kurulunca her daireden seçilecek birer üye ile ikisi dava daireleri ve biri de idari daireler başkanları arasından seçilecek üç daire başkanından kurulur. Danıştay Başsavcısı Kurulun tabii üyesidir.
2. Kurula iki daire başkanı ve beş üye yedek olarak seçilir.
3. Kurul üye tam sayısı ile toplanır ve üçte iki oyçokluğu ile karar verir.
4. Kurul üyeliklerinde boşalma halinde, boşalan yer için en çok on gün içinde Genel

Kurulca birinci fıkradaki esaslara göre yeniden seçim yapılır.
5. Kurulun yazı işlerini Genel Sekreter yürütür.

Yüksek disiplin kurulunun görevleri
Yüksek Disiplin Kurulu, bu Kanun hukümleri dairesinde Danıştay Başkanı, Başsavcı, başkanvekilleri, daire başkanları ve üyeler hakkında, disiplin kovuşturması yapılmasına ve disiplin cezası uygulanmasına karar verir ve bu Kanunla görevli kılındığı diğer işleri görür.

9.DİSİPLİN KURULU
Disiplin Kurulu, Genel Kurulun her takvim yılı başında seçeceği bir daire başkanıyla bir üyeden ve birinci sınıfa ayrılmış bir tetkik hakimi ile bir Danıştay savcısından oluşur. Aynı şekilde birer yedek seçilir. Genel Sekreter Kurulun tabii üyesidir. Daire Başkanı Kurula Başkanlık eder. Kurul oyçokluğu ile karar verir.

Disiplin kurulunun görevleri
Disiplin Kurulu:
a) Danıştay memurları hakkında Yüksek Disiplin Kurulu görevlerini yapar.
b) Danıştay memurları hakkında Memurin Muhakematı Hakkındaki Kanunu Muvakkatı hükümlerine göre birinci derecede karar verir.
c) Danıştay memurları hakkında 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 226 ncı maddesinin (B) bendinde yazılı görüşme ve danışma kurulu görevini yapar.

NOT: Başkanlara ve Başsavcıya vekalet
1. Danıştay Başkanlığının boşalması, Danıştay Başkanının izinli veya özürlü olması hallerinde başkanvekillerinde en kıdemlisi Danıştay Başkanına vekalet eder.
2. Dairelerde en kıdemli üye başkana vekalet eder. Başsavcıya Danıştay Başkanının seçeceği ve Başsavcılığa seçilme niteliğine sahip bir Danıştay üyesi vekalet eder.

III.DANIŞTAYIN GÖREVLERİ
Danıştay:
a)İdare Mahkemeleri ile vergi mahkemelerinden verilen kararlar ve ilk derece mahkemesi olarak Danıştayda görülen davalarla ilgili kararlara karşı temyiz istemlerini inceler ve karara bağlar. Danıştayın temyiz mercii olarak görevi, bir hukuk kuralının uygulanmaması veya yanlış uygulanması şeklinde ortaya çıkan hukuka aykırılıkların denetimini yapmakla sınırlıdır.
b) Bu Kanunda yazılı idari davaları ilk ve son derece mahkemesi olarak karara bağlar.
c) kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmeleri hakkında düşüncesini bildirir

a.İlk derece mahkemesi olarak Danıştay'da görülecek davalar
1. Danıştay ilk derece mahkemesi olarak:
a) Cumhurbaşkanı kararlarına,
b) çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnameleri dışındaki düzenleyici işlemlere,
c)Bakanlıklar ile kamu kuruluşları veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarınca çıkarılan ve ülke çapında uygulanacak düzenleyici işlemlere,
d) Danıştay İdari Dairesince veya İdari İşler Kurulunca verilen kararlar üzerine uygulanan eylem ve işlemlere, [(1)]
e) Birden çok idare veya vergi mahkemesinin yetki alanına giren işlere,
f) Danıştay Yüksek Disiplin Kurulu kararları ile bu Kurulun görev alanı ile ilgili Danıştay Başkanlığı işlemlerine,
Karşı açılacak iptal ve tam yargı davaları ile tahkim yolu öngörülmeyen kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan idari davaları karara bağlar.
2. Danıştay, belediyeler ile il özel idarelerinin seçimle gelen organlarının organlık sıfatlarını kaybetmeleri hakkındaki istemleri inceler ve karara bağlar.

b.Özel kanunlar gereğince Danıştay'ın ilk derece mahkemesi olarak bakacağı davalar:
a) **Özelleştirme İdaresi Başkanlığı kararlarına karşı** açılacak davalar

b) **TMSF** Kurulu kararları
c) **HSK'nın** meslekten çıkarma kararına karşı açılan davalar
d) 6491 sayılı **Türk Petrol Kanunu uyarınca Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından alınan** başvuru, araştırma izni, arama ruhsatı ve işletme ruhsatından doğan haklara tesir eden kararlara karşı açılacak davalar ilk derece mahkemesi olarak Danıştayda görülür.(Aynı kanun uyarınca Petrol İşleri Genel Müdürlüğünce verilen idari para cezalarına karşı idare mahkemeleri görevlidir.)
e) 6112 sayılı Radyo Ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'a göre RTÜK'ün kararları aleyhine açılacak iptal davaları doğrudan Danıştay'da açılır.

c.Temyiz yoluyla Danıştay'da görülecek davalar
İdare mahkemeleri ile vergi mahkemelerince verilen nihai kararlar ve ilk derece mahkemesi olarak Danıştayda görülen davalarla ilgili nihai kararlar Danıştayda temyiz yoluyla incelenir ve karara bağlanır.

IV. GÖREVLER

a.Danıştay Başkanının görevleri
1. Danıştay Başkanı, Danıştay'ın genel işleyişinden sorumludur. Kuruluşun düzenli çalışmasını sağlar. Gerekirse, ilgili daire başkanları veya Başkanlar Kurulu ile de istişare ederek lüzumlu idari tedbirleri alır.
2. Danıştay Başkanı, Danıştay Genel Kurulu ile İçtihatları Birleştirme Kuruluna, İdari İşler Kuruluna, idari ve vergi dava daireleri kurullarına, Yüksek Disiplin Kuruluna, Başkanlar Kuruluna ve Başkanlık Kuruluna başkanlık eder.

b.Danıştay Başkanvekillerinin görevleri
1. Danıştay Başkanına ait görevlerden Danıştay Başkanı tarafından verilenleri yaparlar.
2. Danıştay Başkanının yokluğunda kıdem sırasına göre ona vekillik ederler.
3. Danıştay Başkanının katılmadığı kurullara başkanlık ederler.

c.Daire Başkanlarının görevleri
1.Daire başkanları, dairelerinde görevli bulunanların görevlerine devamlarını, düzenli çalışmalarını, daire işlerinin verimli bir şekilde yürütülmesini ve tetkik hakimleri ile diğer memurların yetişmelerini sağlarlar. Görüşmeleri idare ederler, dahil bulundukları kurulların toplantılarına katılarak düşüncelerini bildirirler ve oylarını verirler.
2. Daire başkanları her takvim yılı sonunda, dairelerindeki işlerin durumu ve bunların yürütülmesinde aksaklık varsa sebepleri hakkında Danıştay Başkanlığına bir rapor verirler ve alınmasını lüzumlu gördükleri tedbirleri bildirirler.

d.Üyelerin görevleri
Üyeler, bulundukları dairelerde başkanlar veya dahil bulundukları kurullarda kurul başkanları tarafından kendilerine verilen dosyaları geciktirmeden inceleyerek görevli daire veya kurullara gerekli açıklamaları yaparlar, kararları yazarlar, dairelerin ve üyesi bulundukları kurulların toplantılarına katılırlar, düşünce ve görüşlerini bildirirler, oylarını verirler ve daire ile il
gili olmak üzere verilen diğer işleri görürler.

e.Genel Sekreterin görevleri
1. Genel Sekreter bu Kanunun görevli kıldığı işler ile Danıştay Başkanının vereceği idare ve yazı işlerini yürütür.
2. Dairelere ve Başsavcılığa bağlı olanlar dışındaki müdürlükler ve diğer idari birimler Genel Sekreterin yönetim ve denetimi altında bulunur.

f.Danıştay Başsavcısının görevleri
Başsavcı, ilk derece mahkemesi sıfatıyla Danıştayda görülen dava dosyalarını, esas hakkındaki düşüncelerini bildirmek üzere, uygun göreceği görev ayırımına göre savcılara havale eder. Düşüncelerinin vaktinde bildirilmesini ve savcılar ile Başsavcılıkta görevli diğer memurların devamlarını ve intizamla çalışmalarını sağlar, gelen dosyaların kaydı ve saklanması ile işi bitenlerin ilgili yerlere geciktirilmeden gönderilmesi için gerekli tedbirleri alır.
2. Başsavcı, incelediği dava dosyaları hakkında düşüncelerini bildirir ve kanunlarla kendisine verilen diğer görevleri yapar.

3. Başsavcı her takvim yılı sonunda, işlerin durumu ve bunların yürütülmesinde aksaklık varsa sebepleri hakkında Danıştay Başkanlığına bir rapor verir ve alınmasını lüzumlu gördüğü idari tedbirleri bildirir.
4. Başsavcı, savcılardan birini, idari işlerde kendisine yardım etmekte görevlendirebilir.

g.Savcıların görevleri

Savcılar, ilk derece mahkemesi sıfatıyla Danıştay'da görülen dava dosyalarından kendilerine havale olunanları Başsavcı adına incelerler ve esas hakkındaki düşüncelerini, bir ay içinde gerekçeli ve yazılı olarak verirler. Bu süreler geçirilirse durumu sebepleriyle birlikte Başsavcıya bildirirler. Danıştay Başkanının ve Başsavcısının vereceği diğer görevleri yerine getirir; çalışma düzeninin korunması ve iş veriminin artırılması için Başsavcının alacağı tedbirlere uyarlar.
2. Savcılar, ilgili yerlerden Danıştay Başkanlığı aracılığı ile her türlü bilgileri isteyebilecekleri gibi işlem dosyalarını da getirtebilirler.
3. Dava dairelerince gerekli görüldüğü takdirde, Danıştay savcıları, önceden haber verilmek suretiyle, düşüncelerini sözlü olarak da açıklarlar.

h.Tetkik Hakimlerinin görevleri

1. Tetkik hakimleri Danıştay Başkanının, daire ve kurul başkanlarının kendilerine havale ettikleri işleri inceleyerek daire veya görevli kurula gerekli açıklamaları yaparlar. Kendi düşünce ve görüşlerini sözlü ve yazılı olarak bildirirler, karar taslaklarını yazarlar, gerekli tutanakları düzenler ve Danıştay Başkanı, kurul başkanı ve daire başkanının verecekleri diğer görevleri yerine getirirler.
2. Her daire ve kurulda, o daire veya kurul başkanınca birinci sınıfa ayrılmış bir tetkik hakimi, memurların görevlerine devamlarını, yetişmelerini ve verimli bir biçimde çalışmalarını, idare, dosya ve diğer yazı işleri ile tebligat işlerinin gecikmeden ve düzenli olarak yürütülmesini, Danıştay Başkanının, daire ve kurul başkanının vereceği diğer işleri yapmakla görevlendirilir.

D. UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ

Uyuşmazlık mahkemesi, bir başkan ve altı asıl ve altı yedek üyeden kurulur. Başkan, Anayasa Mahkemesi tarafından kendi üyeleri arasından seçilir.

Uyuşmazlık Mahkemesine, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ile Danıştay Hukuk Genel Kurulunca kendi daire başkan ve üyeleri arasından üçer asıl, üçer yedek üye seçilir.

Uyuşmazlık Mahkemesinin Başkanı, Başkanvekili ve üyeleri **dört yıl** için seçilir.

Uyuşmazlık mahkemesi adli ve idari yargı mercilerin arasındaki görev ve hüküm uyuşmazlıklarını kesin olarak çözümlemeye yetkilidir. Anayasa Mahkemesiyle diğer mahkemeler arasındaki görev uyuşmazlıklarında Anayasa Mahkemesinin kararı esas alınır.

Uyuşmazlık mahkemesinin verdiği kararlar kesindir. Uyuşmazlık Mahkemesinin görevli saydığı mahkeme davaya bakmak zorundadır.

Uyuşmazlık Türleri:
1. Görev Uyuşmazlığı

a) Olumlu Görev Uyuşmazlığı: Bir uyuşmazlığın başka bir yargı düzeninin görevi içine girdiği gerekçesi ile yapılan görevsizlik itirazının mahkemece reddi üzerine, görev alanı korunmak istenen yargı düzeni içinde yer alan başsavcının görev konusunun incelenmesini Uyuşmazlık Mahkemesinden istemesidir.

Olumlu görev uyuşmazlığının olabilmesi için aşağıdaki koşulların varlığı gerekir.
• Yargı yerine açılmış bir dava olmalıdır.
• Cevap süresi içinde görevsizlik savında (itirazında) bulunulmalıdır. Davalının hukuk mahkemelerinde en geç "birinci oturumda", ceza mahkemelerinde "delillerin ikamesine" başlamadan önce, idari yargı yerlerinde "**dilekçe ve savunma**" aşaması tamamlanmadan önce görevsizlik itirazında bulunulması gerekir.
• Mahkeme görevsizlik savını (itirazını) reddetmelidir.
• Mahkemece esas hakkında karar verilmemiş olmalıdır.

Olumlu Görev Uyuşmazlığının Çıkarılması
• Olumlu görev uyuşmazlığını çıkarma yetkisi; adli yargıda, Cumhuriyet Başsavcısına,

idari yargıda, Danıştay Başsavcısına, verilmiştir.
• Başsavcıların kendiliğinden olumlu görev uyuşmazlığı çıkarma yetkisi yoktur. Bu kişileri harekete geçirme görevi, olumlu görev uyuşmazlığının söz konusu olduğu davada görevsizlik itirazını ileri süren kişi ya da makama aittir.
• Davalı **15 gün** içerisinde uyuşmazlık çıkarılması istemini yetkili makama sunulmak üzere mahkemeye vermelidir.
• Mahkeme bu istemi yetkili olduğu ileri sürülen mahkemenin başsavcılığına gönderir. Bu istemi alan başsavcı bu istemi ya reddeder, ki bu karar kesin olup herhangi bir başvuru imkanı yoktur ya da itirazı kabul ederek on gün içerisinde Uyuşmazlık Mahkemesine gider.
• Uyuşmazlık Mahkemesine başvuru üzerine yargı yeri davayı Uyuşmazlık Mahkemesinin kararını vermesine kadar ileri bir tarihe atar. Ancak Uyuşmazlık Mahkemesi kararını 6 ay içerisinde vermezse mahkeme davayı görmeye devam eder.
• Uyuşmazlık Mahkemesi kararı davanın esası sonuca bağlandıktan sonra gelirse sonuç değişmeyecektir. Ancak Uyuşmazlık Mahkemesi kararı temyiz sebebi olarak ileri sürülebilir ve temyiz mercii de bu karara uyar zira görev kamu düzenine ilişkindir.

b) Olumsuz Görev Uyuşmazlığı: Adli ve idari yargıya mensup iki ayrı mahkemenin tarafları, konusu ve sebebi aynı olan davada karşılıklı birbirlerini görevli saymaları gerekçesiyle, görevsizlik kararı vermeleri ve bu kararların kesinleşmesi üzerine ortaya çıkan görev uyuşmazlığı halidir.

Olumsuz görev uyuşmazlığının olabilmesi için aşağıdaki koşulların varlığı gerekir.
• Ortada iki görevsizlik kararı bulunmalıdır (aynı yargı düzenine tabi mahkemeler arasında çıkan görev uyuşmazlıkları o yargı kolunun en üst derecesindeki mahkeme tarafından çözümlenir).
• Görevsizlik kararları ayrı yargı düzeni içinde yer alan yargı yerlerince verilmelidir.
• Görevsizlik kararları biri diğerinin görevli olduğu gerekçesiyle verilmelidir. Mahkemelerden biri üçüncü bir mahkemenin görevli olduğunu iddia ederse olumsuz görev uyuşmazlığı çıkmaz.
• Her iki yargı yerince görevsizlik kararı verilen davalar, aynı olmalıdır.
• Görevsizlik kararları kesinleşmiş olmalıdır.

Yukarıda yer alan koşulların gerçekleşmesi durumunda, olumsuz görev uyuşmazlığının giderilmesi istemi, ancak davanın taraflarına ve ceza davalarında ise ayrıca ilgili makamlarca ileri sürülebilir.

Uyuşmazlığın giderilmesi kural olarak davacı tarafından istenir, davalının böyle bir istekte bulunması beklenemez.

Olumsuz görev uyuşmazlığında, uyuşmazlığın giderilmesi bir dilekçe ile son görevsizlik kararını veren yargı merciine yapılır.

Olumsuz görev uyuşmazlıklarında dava dosyaları, son görevsizlik kararını veren yargı merciince, bu kararın kesinleşmesinden sonra, ceza davalarında doğrudan doğruya Uyuşmazlık Mahkemesine gönderilir ve görevli yargı merciinin belirlenmesi istenir. Diğer davalarda (hukuk ve idari davalarda) ise son görevsizlik kararını veren mahkeme, görevsizlik kararının kesinleşmesinden sonra, taraflardan birinin istemi üzerine dosyayı Uyuşmazlık Mahkemesine gönderilerek görevli yargı merciinin belirlenmesi istenir.

2. Hüküm Uyuşmazlığı

Hüküm uyuşmazlığı, adli ve idari yargı yerlerinden en az ikisi tarafından görevle ilgili olmaksızın kesin olarak verilmiş veya kesinleşmiş aynı konuya ve aynı sebebe ilişkin taraflardan en az biri aynı olan ve kararlar arasında çelişki yüzünden hakkın yerine getirilmesi olanaksız olan durumlarda hüküm uyuşmazlığı yoluna gidilir.

XI. İDARİ YARGILAMA USULÜ

A. İDARİ YARGILAMA USULÜNÜN TEMEL ÖZELLİKLERİ
- İdarî yargı temel olarak İdarî Yargılama Usulü Kanunu hükümlerine tabidir.
- İdarî yargıda davalar kural olarak dosya üzerinden görülür ve yazılılık ilkesi esastır.
- Hakimin ceza yargılamasına benzer şekilde re'sen araştırma ve inceleme yetkisi vardır.
- Danıştay'da savcılık vardır.

B. DAVANIN AÇILMASI, DİLEKÇE VE İLK İNCELEME

İdari davalar, Danıştay, İdare mahkemesi ve vergi mahkemesi başkanlıklarına hitaben yazılmış imzalı dilekçelerle açılır.

Dilekçelerde bulunması gereken unsurlar(İYUKm.3):
1. Tarafların ve varsa vekillerinin veya temsilcilerinin ad ve soyadları veya unvanları ve adresleri ile gerçek kişilere ait TC kimlik numarası,
2.Davanın konu ve sebepleri ile dayandığı deliller,
3. Davaya konu olan idari işlemin yazılı bildirim tarihi,
4.Tam yargı davalarında uyuşmazlık konusu miktar, (2013 yılında ıslah hakkı getirilmiştir. Belirtilen miktar, süre diğer usul kuralları gözetilmeksizin nihai karar verilinceye kadar, harcı ödenmek suretiyle bir defaya mahsus olmak üzere arttırılabilir ve miktarın artırılmasına ilişkin dilekçe 30 gün içinde cevap verilmek üzere karşı tarafa tebliğ edilir.)
5.Vergi, resim, harç, benzeri mali yükümler ve bunların zam ve cezalarına ilişkin davalarda uyuşmazlık konusu miktar,
6.Vergi davalarında davanın ilgili bulunduğu verginin veya vergi cezasının nevi ve yılı, tebliğ edilen ihbarnamenin tarihi ve numarası ve varsa mükellef hesap numarası.

Dava konusu kararın ve belgelerin asılları veya örnekleri dava dilekçesine eklenir. Dilekçeler ile bunlara ekli evrakın örnekleri karşı taraf sayısından bir fazla olur.

Dilekçenin Verileceği Yerler:

àDilekçeler ve savunmalar ile davalara ilişkin her türlü evrak, Danıştay, veya ait olduğu mahkeme başkanlıklarına veya bunlara gönderilmek üzere idare mahkemesi veya vergi mahkemesi başkanlıklarına verilir.

àİdare ve vergi mahkemesi bulunmayan yerlerde dilekçeler bunlara gönderilmek üzere ***büyükşehir belediye sınırları içinde kalıp kalmadığına bakılmaksızın asliye hukuk hakimliklerine veya yabancı memleketlerde türk konsolosluklarına*** verilebilir.

Bu yerlere verilen dilekçeler, en geç 3 gün içinde Danıştay veya ait olduğu mahkeme başkanlığına taahhütlü olarak gönderilir. Bu yerlerde harç pulları bulunmadığı takdirde bunlara karşılık alınan paraların miktarı ve alındı kağıdının tarih ve sayısı dilekçelere yazılır.

UYARI: Davayı görecek görevli ve yetkili idare veya vergi mahkemesi ya da Danıştay davacının bulunduğu ilde ise, dava dilekçeleri doğrudan bu mahkemelere verilmek zorundadır. Aynı ilde başka mahkemeye dilekçe verilirse dava açılmış sayılmaz.

Dilekçe Üzerine Uygulanacak İşlemler:

Danıştay, idare mahkemesi ve vergi mahkemesi başkanlıklarına veya diğer yerlere verilen dilekçelerin harç ve posta ücretleri alındıktan sonra deftere derhal kayıtları yapılarak kayıt tarih ve sayısı dilekçenin üzerine yazılır. Dava bu kaydın yapıldığı tarihte açılmış sayılır.
Davacılara, kayıt tarih ve sayısını gösteren imzalı ve mühürlü, pulsuz bir alındı kâğıdı verilir.

Dilekçede biçim noksanları varsa, mahkeme 30 günlük süre vererek dilekçeyi reddeder.
à30 gün içinde eksiklikler tamamlanmazsa *davanın açılmamış sayılmasına karar verilir.*

Herhangi bir sebeple harcı veya posta ücreti verilmeden veya eksik harç veya posta ücreti ile dava açılmış olması halinde, 30 gün içinde harcın ve posta ücretinin verilmesi ve tamamlanması hususu daire başkanı veya görevlendireceği tetkik hakimi, mahkeme başkanı veya hakim tarafından ilgiliye tebliğ olunur à Tebligata rağmen gereği yerine getirilmezse bildirim aynı şekilde bir daha tekrarlanır.à Bildirimin tekrarlanmasına rağmen yine gereği yerine getirilmezse ***davanın açılmamış sayılmasına karar verilir*** ve

davacıya tebliğ olunur.

Dava açıldıktan sonra posta ücretinde tebliğ işlemlerinin yapılmasını engelleyecek şekilde azalma olması halinde, 30 gün içinde posta ücretinin tamamlanması daire başkanı veya görevlendireceği tetkik hâkimi, mahkeme başkanı veya hakim tarafından ilgiliye tebliğ olunur. àTebligata rağmen gereği yerine getirilmezse bildirim aynı şekilde bir daha tekrarlanır. à Tekrarlanan bildirime rağmen posta ücreti süresi içinde tamamlanmazsa dosyanın işlemden kaldırılmasına karar verilir.à Bu kararın tebliğinden itibaren 3 ay içinde, eksikliği tamamlanmak suretiyle dosyanın yeniden işleme konulması istenmediği ***takdirde davanın açılmamış sayılmasına karar verilir*** ve davacıya tebliğ olunur.

İYUK M.5 AYNI DİLEKÇE İLE DAVA AÇILABİLECEK HALLER:

Her idari işlem aleyhine ayrı ayrı dava açılır. Ancak, aralarında maddi veya hukuki yönden bağlılık ya da sebep-sonuç ilişkisi bulunan birden fazla işleme karşı bir dilekçe ile de dava açılabilir.
Birden fazla şahsın müşterek dilekçe ile dava açabilmesi için davacıların hak veya menfaatlerinde iştirak bulunması ve davaya yol açan maddi olay veya hukuki sebeplerin aynı olması gerekir.

Eğer dilekçeler bu hükme uygun olarak düzenlenmezse otuz gün içerisinde uygun şekilde yeniden düzenlenmek için dilekçe reddedilir. Dilekçenin reddedilmesi üzerine, yeniden verilen dilekçelerde aynı yanlış yapıldığı takdirde dava reddedilir.

DİLEKÇELER ÜZERİNE İLK İNCELEME

Dilekçeler, Danıştay'da daire başkanının görevlendireceği bir tetkik hâkimi, idare ve vergi mahkemelerinde ise mahkeme başkanı veya görevlendireceği bir üye tarafından şu yönlerinden incelenir:

1. Görev ve yetki
2. İdari merci tecavüzü
3. Ehliyet
4. İdari davaya konu olacak kesin ve yürütülmesi gereken bir işlem olup olmadığı
5. Süre aşımı
6. Husumet
7. İdari Yargılama Usulü Kanunun 3. ve 5. maddesine uygun uygun olup olmadığı, yönlerinden sırasıyla incelenir.

NOT: Dilekçeler üzerinde yapılacak ilk inceleme dilekçenin alındığı tarihten itibaren en geç onbeş gün içinde sonuçlandırılır.

İlk İnceleme Verine Verilecek Kararlar:

Dilekçeler Danıştay da Evrak Müdürlüğünce kaydedilir ve Genel Sekreterlikçe görevli dairelere havale olunur. Bölge idare, idare ve vergi mahkemelerinde dilekçeler, evrak bürosunca kaydedilerek ilgili mahkemelere havale olunur. Dilekçe sahibine evrakın tarih ve sayısını gösterir ücretsiz bir alındı kâğıdı verilir

Dilekçelerin yukarıdaki yönlerden Danıştay veya idare ve vergi mahkemelerince incelenmesi sırasında kanuna aykırılık görülürse şu kararlar verilir:

1. *GÖREV VE YETKİ:* Adli yargının görevli olduğu konularda açılan davanın reddine karar verilir. à Karara karşı kanun yolu açıktır
İdari yargının görevli olduğu konularda görevli veya yetkili olmayan mahkemeye açılan dava görev ve yetki yönünden reddedilir ve dava dosyası görevli veya yetkili mahkemeye

gönderilir. à Karara karşı kanun yolu kapalıdır.

2. *İDARİ MERCİ TECAVÜZÜ*: Dilekçenin görevli idari merciine tevdiine karar verilir. à Karara karşı yargı yolu açıktır.

UYARI: Danıştay veya ilgili mahkemeye başvurma tarihi, idari merciye başvurma tarihi olarak kabul edilir.

3. *EHLİYET*: dava reddedilir. à Kanun yolu açıktır

4. *İDARİ DAVAYA KONU OLACAK İŞLEM OLUP OLMADIĞI:* Dava reddedilir. à Kanun yolu açıktır.

5. *SÜRE AŞIMI*: Dava reddedilir. à Kanun yolu açıktır.

6. *HUSUMET*: Davanın hasım gösterilmeden veya yanlış hasım gösterilecek açılması halinde, dava dilekçesinin tespit edilerek gerçek hasma tebliğine karar verilir. à Karara karşı kanun yolu kapalıdır.

7. *İYUK m.3 ve m.5'e UYGUNLUK*: 30 gün içinde m.3 ve m.5'e uygun olarak yeniden düzenlenmek veya noksanları tamamlamak üzere dilekçe reddedilir. à30gün içinde eksiklikler tamamlanmazsa davanın açılmamış sayılmasına karar verilir. à Yeniden verilen dilekçelerde aynı yanlışlıklar yapıldığı takdirde dava reddedilir.

UYARI: Dilekçelerin 3üncü maddeye uygun olmamaları nedeniyle reddi halinde yeni dilekçeler için ayrıca harç alınmaz.

İYUK m.3 ve m.5' e uygun olmama nedeniyle verilen dilekçe red kararlarına karşı kanun yolu kapalıdır.

Ehliyetli olan şahsın avukat olmayan vekili tarafından dava açılmış ise 30 gün içinde bizzat veya bir avukat vasıtasıyla dava açılmak üzere dilekçenin reddine karar verilir. à Yeniden verilen dilekçelerde aynı yanlışlıklar yapıldığı takdirde dava reddedilir.

UYARI: Bu hususların ilk incelemeden sonra tespit edilmesi halinde de davanın her aşamasında ilk inceleme sonucunda verilebilecek kararlar verilir.

UYARI: İlk inceleme üzerine Danıştay veya mahkemelerce verilen; yukarıda 1. bendinde belirtilen idari yargının görevli olduğu konularda davanın görev ve yetki yönünden reddine ilişkin kararlarla,

6. bendinde yazılı gerçek hasma tebliğ ve 7. bendindeki dilekçe red kararları **dışında**, ilgisine göre istinaf ya da temyiz yoluna başvurulabilir.

Temyiz ya da istinaf yoluna başvurulamayacak kararlar

- idari yargının görevli olduğu konularda davanın görev ve yetki yönünden reddine ilişkin kararlar
- davanın hasım gösterilmeden veya yanlış hasım gösterilerek açılması halinde, dava dilekçesinin tespit edilecek gerçek hasma tebliğine ilişkin kararlar
- Dilekçenin reddi kararları

Dilekçeler bu yönlerden kanuna aykırı görülürse durum; görevli daire veya mahkemeye bir rapor ile bildirilir. Tek hakimle çözümlenecek dava dilekçeleri için rapor düzenlenmez ve ilk inceleme üzerine verilecek kararları ilgili hakim tarafından uygulanır. Bu işlemler dilekçenin alındığı tarihten itibaren en geç onbeş gün içinde sonuçlandırılır.

İlk incelemeyi yapanlar, bu noktalardan kanuna aykırılık görmezler veya daire veya mahkeme tarafından ilk inceleme raporu yerinde görülmezse, tebligat işlemi yapılır. Bu işlemler dilekçenin alındığı tarihten itibaren en geç onbeş gün içinde sonuçlandırılır.

C. TEBLİGAT VE CEVAP VERME

Dava dilekçelerinin ve eklerinin birer örneği davalıya, davalının vereceği savunma davacıya tebliğ olunur.

Taraflar yapılacak tebliğlere karşı, tebliğ tarihinden itibaren 30 gün içinde cevap verebilir. Haklı sebep bulunması halinde tarafların talebiyle mahkeme 30 günü geçmemek üzere, bir defaya mahsus ek süre verebilir. Sürenin geçmesinden sonra yapılan uzatma talepleri kabul edilmez.

Davacının ikinci dilekçesi davalıya, davacının vereceği ikini savunmada davacıya tebliğ edilir. Davalının 2.savunmasına karşı davacı cevap veremez. Ancak, davalının 2. Savunmasında, davacının cevaplandırmasını gerektiren hususlar bulunduğu, davanın görülmesi sırasında anlaşılırsa, davacıya cevap vermesi için bir süre verilir.

Taraflar, sürenin geçmesinden sonra verecekleri savunmalara veya ikinci dilekçelere dayanarak hak iddia edemezler. ***Ancak tam yargı davalarında ISLAH mümkündür,*** yani dava dilekçesinde belirtilen miktar, süre veya diğer usul kuralları gözetilmeksizin nihai karar verilinceye kadar, harcı ödenmek suretiyle bir defaya mahsus olmak üzere artırılabilir ve miktarın artırılmasına ilişkin dilekçe otuz gün içinde cevap verilmek üzere karşı tarafa tebliğ edilir.

Davalara ilişkin işlem dosyalarının aslı veya onaylı örneği idarenin savunması ile birlikte, Danıştay veya ilgili mahkeme başkanlığına gönderilir

Danıştay'da ilk derece mahkemesi sıfatıyla görülen davalarda savcının esas hakkındaki yazılı düşüncesi taraflara tebliğ edilir. Taraflar, tebliğden itibaren 10 gün içinde görüşlerini yazılı olarak bildirebilirler.

Sonradan İbraz Olunan Belgeler:
Dilekçeler ve savunmalarla birlikte verilmeyen belgeler, bunların vaktinde ibra edilmelerine imkân bulunmadığına mahkemece kanaat getirilirse, kabul edilir ve diğer tarafa tebliğ edilir. Bu belgeler duruşmada ibraz edilir ve diğer taraf cevabını hemen verebileceğini beyan eder veya cevap vermeye lüzum görmezse, ayrıca tebliğ edilmez.

D. DURUŞMALI DAVALAR

Danıştay ile İdare mahkemesi ve vergi mahkemesinde açılan, iptal davası ve belirli bir miktarı (25.000TL'yi) aşan tam yargı davaları ile tarh edilen vergi, resim ve harçlarla benzeri mali yükümler ve bunların zam ve cezaları toplamı belirli bir miktarı (25.000 TL) aşan vergi davalarında, ***taraflardan birinin istemi üzerine duruşma yapılır.***

İlk derece mahkemelerinde talep halinde duruşma yapılması zorunludur. Yapılmazsa istinaf veya temyizde bozma sebebidir. Duruşma talebi, dava dilekçesi ile cevap ve savunmalarda yapılabilir.

Temyiz ve istinaflarda ise duruşma yapılması tarafların istemine ve Danıştay veya ilgili bölge idare mahkemesi'nin kararına bağlıdır.

NOT: Yukarıdaki şartlara bağlı kalınmaksızın Danıştay, mahkeme ve hâkim de kendiliğinden duruşma yapılmasına karar verebilir.

Duruşma davetiyeleri duruşma gününden en az 30 gün önce taraflara gönderilir.

Duruşma Süreci:
Duruşmaları başkan yönetir.
Duruşmalar açık olarak yapılır. Genel ahlakın veya kamu güvenliğinin gerekli kıldığı hallerde, görevli daire veya mahkemenin kararı ile duruşmanın bir kısmı veya tamamı gizli olarak yapılır.

Duruşmada taraflar gelmişse taraflara ikişer defa söz verilir. à Eğer duruşmaya taraflardan yalnız biri gelirse onun açıklamaları dinlenir. à Hiçbiri gelmezse duruşma açılmaz, inceleme evrak üzerinden yapılır.

Danıştay'da görülen davaların duruşmalarında savcının bulunması şarttır. Taraflar dinlendikten sonra savcı yazılı düşüncesini açıklar. Bundan sonra taraflara son olarak ne diyecekleri sorulur ve duruşmaya son verilir.

Duruşmalı işlerde savcılar, keşif, bilirkişi incelemesi veya delil tespiti yapılmasını yahut işlem dosyasının getirtilmesini istedikleri takdirde, bu istekleri görevli daire veya kurul tarafından kabul edilmezse, işin esası hakkında ayrıca yazılı olarak düşünce bildirirler.

Duruşmalı İşlerde Karar Verilmesi:

Duruşmalı işlerde, duruşma yapıldıktan sonra en geç 15 gün içinde karar verilir. Ara kararı verilen hallerde, bu kararın yerine getirilmesi üzerine, dosyalar öncelikle incelenir.

E.DOSYALARIN İNCELENMESİ VE KARARA BAĞLANMASI

Dosyaların İncelenmesi

Danıştay, bölge idare mahkemeleri ile idare ve vergi mahkemeleri, bakmakta oldukları davalara ait her türlü incelemeyi kendiliğinden yapar.
Mahkemeler belirlenen süre içinde lüzum gördükleri evrakın gönderilmesini ve her türlü bilgilerin verilmesini taraflardan ve ilgili diğer yerlerden isteyebilirler. Bu hususstaki kararların, ilgililerce, süresi içinde yerine getirilmesi mecburidir. Haklı sebeplerin bulunması halinde bu süre, bir defaya mahsus olmak üzere uzatılabilir.

Taraflardan biri ara kararın icaplarını yerine getirmediği takdirde, bu durumun verilecek karar üzerindeki etkisi mahkemece önceden takdir edilir ve ara kararında bu husus ayrıca belirtilir.

NOT: Ancak, istenen bilgi ve belgeler devletin güvenliğine veya yüksek menfaatlerine veya devlet güvenliği ve yüksek menfaatiyle birlikte yabancı devletlere de ilişkin İse, Cumhurbaşkanı ya da ilgili Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakan, gerekçesini bildirmek suretiyle, söz konusu bilgi ve belgeleri vermeyebilir. Verilmeyen bilgi ve belgelere dayanılarak ileri sürülen savunmaya göre karar verilemez.

Danıştay, bölge idare, idare ve vergi mahkemelerinde dosyalar, bu Kanun ve diğer kanunlarda belirtilen öncelik veya ivedilik durumları ile Danıştay için Başkanlar Kurulunca; diğer mahkemeler için Hakimler ve Savcılar Kurulunca konu itibariyle tespit edilip Resmi Gazete'de ilan edilecek öncelikli işler gözönünde bulundurulmak suretiyle geliş tarihlerine göre incelenir ve tekemmül ettikleri sıra dahilinde bir karara bağlanır. Bunlar dışında kalan dosyalar ise tekemmül ettikleri sıraya göre ve tekemmül tarihinden itibaren en geç 6 ay içinde sonuçlandırılır.

Dosyaların Karara Bağlanması:
Konular aydınlandığında meseleler sırasıyla oya konulur ve karar bağlanır. İlk inceleme

üzerine verilecek kararlardan biri ile veya yargılama usullerine ilişkin meselelerde azınlıkta kalanlar işin esası hakkında da oylarını kullanırlar. Azınlıkta kalanların görüşleri kararların altına yazılır.

Tutanaklar:
Her dava dosyası için görüşmelere katılan başkan ve üyelerin, Danıştayda düşünce veren savcının, tetkik hakiminin ve tarafların ad ve soyadlarını, incelenen dosya numarasını, kısaca dava konusunu ve verilen kararın neticesini, çoğunlukta ve azınlıkta bulunanları gösteren bir tutanak düzenlenir. Bu tutanaklar görüşmelere katılanlar tarafından aynı toplantıda imzalanır ve dosyalarında saklanır.

NOT: İYUK'ta duruşmada tutulan tutanağın mahkeme heyeti ve taraflarca imzalanmasına ilişkin bir düzenleme yoktur.

Kararlarda şu hususlar belirtilir:
1. Tarafların ve varsa vekillerinin veya kanuni temsilcilerinin ad ve soyadları yahut unvanları ve adresleri,
2. Davacının ileri sürdüğü olayların ve dayandığı hukuki sebeplerin özeti istem sonucu ile davalının savunma özeti,
3. Danıştay görülen davalarda tetkik hakimi ve savcının ad ve soyaları ile düşünceleri,
4. Duruşmalı davalarda duruşma yapılıp yapılmadığı, yapılmış ise hazır bulunan taraflar ve vekil veya temsilcilerinin ad ve soyadları,
5. Kararın dayandığı hukuki sebepler ile gerekçesi ve hüküm ile tazminat davalarında hükmedilen tazminatın miktarı,
6. Yargılama giderleri ve hangi tarafa yükletildiği,
7. Kararın tarihi, oybirliği ile mi, oy çokluğu ile mi verildiği,
8. Kararı veren mahkeme başkan ve üyelerinin veya hakimin ad ve soyadları ve imzaları ve varsa karşı oyları
9. Kararı veren dairenin veya mahkemenin adı ve dosyanın esas ve karar numarası.

Kararların Saklanması ve Tebliğ:
Kararın mahkeme başkanı ve üyeleri veya hakimi tarafından imzalı asıllarından biri, karar dosyasına, diğeri de dava dosyasına konur; mahkeme mührü ve başkan yahut hakim, Danıştayda daire veya kurul başkanı veya görevlendireceği bir üye imzasıyla tasdikli birer örneği de taraflara tebliğ edilir.

Kararların Sonuçları:
Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemelerinin esasa ve yürütmenin durdurulmasına ilişkin kararlarının icaplarına göre idare, gecikmeksizin işlem tesis etmeye veya eylemde bulunmaya mecburdur. Bu süre hiçbir şekilde kararın tebliğinden itibaren 30 günü geçemez.

Danıştay, bölge idare mahkemeleri, idare ve vergi mahkemeleri kararlarına göre işlem tesis edilmeyen veya eylemde bulunulmayan hallerde idare aleyhine Danıştay ve ilgili idari mahkemede maddi ve manevi tazminat davası açılabilir. Mahkeme kararlarının süresi içinde kamu görevlilerince yerine getirilmemesi hâlinde **tazminat davası ancak ilgili idare aleyhine açılabilir.**

Konusu belli bir miktar paranın ödenmesini gerektiren davalarda hükmedilen miktar ile her türlü davalarda hükmedilen vekâlet ücreti ve yargılama giderleri, davacının veya vekilinin davalı idareye yazılı şekilde bildirileceği banka hesap numarasına, bu bildirim tarihinden itibaren 30 gün içinde yatırılır. Bu süre içinde ödeme yapılmaması halinde, genel hükümler

dairesinde infaz ve icra olunur.

Vergi uyuşmazlıklarına ilişkin mahkeme kararlarının idareye tebliğinden sonra bu kararlara göre tespit edilecek vergi, resim, harçlar ve benzeri mali yükümler ile zam ve cezaların miktarı ilgili idarece mükellefe bildirilir.

Tazminat ve vergi davalarında, mahkeme kararının tebliğ tarihi ile ödeme tarihi arasındaki süreye 21/7/1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 48 inci maddesine göre belirlenen tecil faizi oranında hesaplanacak faiz ödenir. Ancak mahkeme kararının davacıya tebliği ile banka hesap numarasının ilgili idareye bildirildiği tarih arasında geçecek süre için faiz işlemez.

Mahkeme Karalarının Açıklanması
Danıştay, Bölge idare mahkemeleri, İdare ve Vergi mahkemelerince verilen kararlar yeterince açık değilse, yahut birbirine aykırı hüküm fıkralarını taşıyorsa, taraflardan her biri kararın açıklanmasını veya aykırılığın giderilmesini isteyebilir. Açıklama dilekçeleri karşı taraf sayısından bir nüsha fazla verilir. Kararı vermiş olan daire veya mahkeme işi inceler ve gerek görürse dilekçenin bir örneğini, belirleyeceği süre içinde cevap vermek üzere, karşı tarafa tebliğ eder, cevap iki nüsha olarak verilir. Bunlardan biri, açıklama veya aykırılığın kaldırılmasını isteyen tarafa gönderilir. Görevli daire veya mahkemenin bu hususta kararı, taraflara tebliğ olunur. Açıklama veya aykırılığın kaldırılması, kararın yerine getirilmesine kadar istenebilir.
.

Yanlışlıkların Düzeltilmesi
İki tarafın adı ve soyadı ile sıfatı ve iddiaları sonucuna ilişkin yanlışlıklar ile hüküm fıkrasındaki hesap yanlışlıklarının düzeltilmesi de istenebilir. Yanlışlıkların düzeltilmesine karar verilirse, düzeltme ilamın altına yazılır.

F. *TARAFLARIN KİŞİLİK VEYA NİTELİĞİNDE DEĞİŞİKLİK:*

Dava esnasında ölüm veya herhangi bir sebeple tarafların kişilik veya niteliğinde değişiklik olursa, davayı takip hakkı kendisine geçenin başvurmasına kadar; gerçek kişilerden oluşan tarafın ölümü halinde, idarenin mirasçılar aleyhine takibi yenilemesine kadar, ilgili mahkeme dosyanın işlemden kaldırılmasına karar verir.

4 (dört) ay içinde yenileme dilekçesi verilmemiş ise, varsa yürütmenin durdurulması kararı kendiliğinden hükümsüz kalır. Yalnız öleni ilgilendiren davalara ait dilekçeler iptal edilir.

Davacının gösterdiği adrese tebligat yapılamaması halinde, yeni adresin bildirilmesine kadar dava dosyası işlemden kaldırılır ve varsa yürütmenin durdurulması kararı kendiliğinden hükümsüz kalır. Dosyanın işlemden kaldırıldığı tarihten başlayarak 1(bir) yıl içinde yeni adres bildirmek suretiyle yeniden işleme konulması istenmediği takdirde, ***davanın açılmamış sayılmasına*** karar verilir. Dosyaların işlemden kaldırılmasına ve davanın açılmamış sayılmasına dair kararlar diğer tarafa tebliğ olunur.

HUKUK USULÜ MUHAKEMELERİ KANUNU İLE VERGİ USUL KANUNUNUN UYGULANACAĞI HALLER

İvedi yargılama usulü kanununda hüküm bulunmayan hususlarda;
- Hakimin davaya bakmaktan kaçınması ve reddi,
- Ehliyet,
- Üçüncü şahısların davaya katılması,
- Davanın ihbarı,
- Tarafların vekilleri,
- Feragat ve kabul,
- Teminat,
- Mukabil dava,
- Bilirkişi,

- Keşif,
- Delillerin tespiti,
- Yargılama giderleri,
- Adli yardım hallerinde,
- Duruşma düzeninin bozulması halinde yapılacak işlemler,
- Elektronik işlemlerde, Hukuk Usulu Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygulanır.

Ancak, davanın ihbarı Danıştay, mahkeme veya hakim tarafından resen yapılır. (HMK'dan farklı kalarak)

İYUK ve İYUK m.31 uyarınca HMUK'a atıfta bulunulan haller saklı kalmak üzere, vergi uyuşmazlıklarının çözümünde Vergi Usul Kanununun ilgili hükümleri uygulanır.

Hâkimin çekilmesi ve reddi ile delillerin tespiti konuları hem İYUK'ta özel olarak düzenlenmiş hem de HMK'ya atıfta bulunulmuştur. (İYUK m.56 Danıştay'da çekinme ve ret, m.57 mahkemelerde çekinme ve ret, m.58 idari davalarda delillerin tespiti)

Ehliyet ve duruşma İYUK' ta özel düzenlemeler var.

NOT: " Derdestlik" ve İYUK'ta düzenlenmemekle beraber HMK'ya atıfta yapılmamıştır. Derdestlik idari yargılamada içtihatla uygulanmaktadır.

UYARI: -Süre ve Sürelerin hesaplanması,
-tanık dinleme,
- yemin, istinabe,
-ihtiyati tedbir,
-ikrar,
- ıslahta HMK'ya atıf yoktur

NOT : Süre konusunda HMK'ya gönderme yoktur sadece İYUK hükümleri uygulanacaktır.

XII. İVEDİ YARGILAMA USULÜ

İYUK20/A

Aşağıda sayılan işlemlerden doğan uyuşmazlıklar hakkında ivedi yargılama usulü uygulanır:
1. İhaleden yasaklama kararları hariç ihale işlemleri,
2. Acele kamulaştırma işlemleri,
3. Özelleştirme yüksek kurulu kararları,
4. 12/3/1982 tarihli ve 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca yapılan satış, tahsis ve kiralama işlemleri.
5. 9/8/1983 tarihli ve 2872 sayılı Çevre Kanunu uyarınca, idari yaptırım kararları hariç çevresel etki değerlendirmesi sonucu alınan kararlar.
6. 16/5/2012 tarihli ve 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun uyarınca alınan Cumhurbaşkanı kararları.

NOT: İvedi yargılama usulünde İYUK m.11 " üst makamlara başvurma" hükümleri uygulanmaz.

NOT: İvedi yargılama usulünde yürütmenin durdurulması talebine ilişkin olarak verilecek kararlara itiraz edilemez.

İvedi Yargılama usulünde;
* Dava açma süresi 30 gündür
* 7 gün içinde ilk inceleme yapılır ve dava dilekçesi ile ekleri tebliğe çıkarılır
* Savunma süresi tebliğden itibaren 15 gündür. Bu süre bir defaya mahsus olmak üzere en fazla 15 gün uzatılabilir.
Savunmanın verilmesi veya savunma verme süresinin geçmesiyle dosya tekemmül etmiş sayılır.

* Davalar dosyanın tekemmülünden itibaren en geç 1ay içinde karara bağlanır. Ara kararı verilmesi, keşif, bilirkişi incelemesi ya da durulma yapılması gibi işlemler ivedilikle sonuçlandırılır.
* Verilen nihai kararlara karşı tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içinde temyiz yoluna başvurulabilir. *İSTİNAF YOK*.
* Temyiz dilekçeleri 3 gün içinde incelenir ve tebliğe çıkarılır
* Temyiz dilekçelerine cevap verme süresi 15 gündür.
* Temyiz istemi en geç 2 ay içinde karara bağlanır
* Karar en geç 1 ay içinde tebliğe çıkartılır.

MERKEZİ VE ORTAK SINAVLARA İLİŞKİN YARGILAMA USULÜ

İYUK m.20/B
MEB ile ÖSYM tarafından yapılan merkezi ve ortak sınavlar, bu sınavlara ilişkin iş ve işlemler ile sınav sonuçları hakkında açılan davalara ilişkin yargılama usulü:

NOT: İYUK m.11" üst makamlara başvurma" uygulanmaz.

NOT: Yürütmenin durdurulması talebine ilişkin olarak verilecek kararlara itiraz edilemez.

*Dava açma süresi 10 gündür.
*7 gün içinde ilk inceleme yapılır ve dava dilekçesi ile ekleri tebliğe çıkarılır.
*Savunma süresi tebliğden itibaren 3 gündür. Bu süre bir defaya mahsus olmak üzere en fazla 3 gün uzatılabilir. Savunmanın verilmesi veya savunma verme süresinin geçmesiyle dosya tekemmül etmiş sayılır.
*Dosyalar tekemmülden itibaren en geç 15 gün içinde karara bağlanır. Ara kararı verilmesi, keşif, bilirkişi incelemesi ya da duruşma yapılması gibi işlemler ivedilikle sonuçlandırılır.
*Verilen nihai kararlara karşı tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içinde temyiz yoluna başvurulabilir. *İSTİNAF YOK*.
*Temyiz dilekçeleri 3 gün içinde incelenir ve tebliğe çıkarılır.
*Temyiz dilekçelerine cevap verme süresi 15 gündür.
*Temyiz istemi en geç 15 gün içinde karara bağlanır. Temyiz üzerine verilen kararlar kesindir.
*Karar en geç 7 gün içinde tebliğe çıkarılır.

UYARI: MEB ile ÖSYM tarafından yapılan merkezi ve ortak sınavlar, bu sınavlara ilişkin iş ve işlemler ile sınav sonuçları hakkında açılan davalarda verilen yürütmenin durdurulması ve iptal kararları, söz konusu sınava katılan kişilerin lehine sonuç doğuracak şekilde uygulanır.

İYUK m.20/a ve m.20/B' TEMYİZ İNCELEMESİ SONUCU

Danıştay, İYUK m20/A ve m.20/B'de evrak üzerinden yaptığı temyiz incelemesi sonunda, maddi vakalar hakkında edinilen bilgiyi yeterli görürse veya temyiz sadece hukuki noktalara ilişkin ise yahut temyiz olunan karardaki maddi yanlışlıkların düzeltilmesi mümkün ise işin esası hakkında yeniden karar verir. Aksi halde, gerekli inceleme ve tahkikatı kendisi yaparak işin esası hakkında yeniden karar verir. Ancak, ilk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan temyizi haklı bulduğu hallerde kararı bozmakla birlikte dosyayı geri gönderir. Temyiz üzerine verilen kararlar kesindir.

XIII. İDARİ YARGIDA KANUN YOLLARI

Kanun yolları, veya İdari Yargılama Usulü Kanunun da kullanılan deyimle kararlara karşı başvuru yolları, yanlış olduğu iddia edilen mahkeme kararının yeniden incelenmesi ve değiştirilmesi amacıyla davanın taraflarına tanınan başvuru yollarıdır.

Olağan kanun yolları, henüz kesinleşmemiş hükümlere karşı; olağanüstü kanun

yolları ise kesinleşmiş hükümlere karşı izlenen bir yoldur. İdari yargıda olağan kanun yoları istinaf ve temyiz olmak üzere iki tanedir. Olağanüstü kanun yolları ise yargılamanın yenilenmesi ve kanun yararına temyiz şeklindedir.

A. Olağan Kanun Yolları

Olağan kanun yolu mahkemelerce verilen "nihai" kararların kesinleşmesine engel olmayı amaçlayan kanun yollarıdır.

1. İstinaf (İYUK m.45)

İdare ve vergi mahkemelerinin kararlarına karşı, başka kanunlarda farklı bir kanun yolu öngörülmüş olsa bile, kararın tebliğinden itibaren 30 gün içinde, mahkemenin bulunduğu yargı çevresindeki BİM'e istinaf yoluna başvurabilir.

NOT: Konusu 5.000TL'yi geçmeyen vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemlere karşı açılan iptal davaları hakkında idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlar kesindir, bu kararlara karşı istinaf yoluna başvurulamaz.

NOT: İvedi yargılama usulüne tabi olan davalarda istinaf yoluna başvurulamaz.

NOT: İstinaf, temyizin şekil ve usullerine tabidir.

NOT: İstinaf başvurusuna konu olacak kararlara karşı yapılan kanun yolu başvurularında dilekçelerdeki hitap ve istekle bağlı kalınmaksızın dosya BİM'e gönderilir.

NOT: İstinaf başvurusuna konu edilen kararı veren ya da karara katılan hakim, aynı davanın istinaf yoluyla bölge idare mahkemesince incelenmesinde bulunamaz.

İstinaf Yoluyla İnceleme Sonucunda BİM'in Vereceği Kararlar:

1. Bölge idare mahkemesi, yaptığı inceleme sonucunda ilk derece mahkemesinin kararını hukuka uygun bulursa, istinaf başvurusunun reddine karar verir. (ONAMA)

àKarar hukuka uygun olmakla birlikte düzeltilmesi mümkün maddi yanlışlıklar varsa gerekli düzeltmeyi yaparak istinaf başvurusunun reddine karar verir. (DÜZELTEREK ONAMA)

2. Bölge idare mahkemesi, ilk derece mahkemesinin kararını hukuka uygun bulmazsa istinaf başvurusunun kabulü ile ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına karar verir. (BOZMA) à Bu durumda BİM, işin esası hakkında yeniden karar verir.

İnceleme sırasında ihtiyaç duyulması halinde kararı veren mahkeme veya başka bir yer idare ya da vergi mahkemesi istinabe olunabilir. İstinabe olunan mahkeme gerekli işlemleri öncelikle ve ivedilikle yerine getirir.

3. Bölge idare mahkemesi, İlk inceleme üzerine verilen kararlara karşı yapılan istinaf başvurusunu haklı bulduğu, davanın görevsiz veya yetkisiz mahkeme yahut reddedilmiş veya yasaklanmış hâkim tarafından bakılmış olması hallerinde, istinaf başvurusunun kabulü ile ilk derece mahkemesinin kararının kaldırılmasına karar vererek dosyayı ilgili mahkemeye gönderir. BİM'in bu hususta verdiği karar kesindir.

UYARI: BİM'in İYUK m.46'ya göre temyize açık olmayan kararları kesindir. Bu kararlar, dosyayla birlikte kararı veren ilk derece mahkemesine gönderilir ve bu mahkemelerce 7 gün içinde tebliğe çıkarılır.

Yani BİM istinaf incelemesi sonucunda 4 şekilde hareket edebilir:

1.Onar
2. Düzelterek onar
3. Bozar, işin esası hakkında karar verir
4. Bozar, dosyayı ilgili mahkemeye gönderir (ilk inceleme üzerine verilen kararlarda, yetkisizlik veya görevsiz mahkeme yahut yasaklanmış veya reddedilmiş hâkimin davaya bakması hallerinde)

UYARI: BİM istinaf incelemesi sonucunda değiştirerek onama yapamaz. (Danıştay temyiz incelemesi sonucunda değiştirerek onama yapabilir.)

DİKKAT
Bölge idare mahkemelerinin temyize açık olmayan kararları kesindir.

2. Temyiz

İlk derece mahkemesi olarak Danıştay dava dairelerinin nihai kararları ile Bölge idare mahkemelerinin İYUK m.46'da sayılan davalar hakkında verdikleri kararlar, kararın tebliğ tarihinden itibaren 30 gün içinde Danıştay'da temyiz edilebilir.

İYUK m46'ya göre BİM'in temyiz yolu açık olan kararları şunlardır:
1.Düzenleyici işlemlere karşı açılan iptal davaları,
2.Konusu yüz bin Türk lirasını aşan vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemler hakkında açılan davalar.
3.Belli bir meslekten, kamu görevinden veya öğrencilik statüsünden çıkarılma sonucunu doğuran işlemlere karşı açılan iptal davaları.
4.Belli bir ticari faaliyetin icrasını süresiz veya otuz gün yahut daha uzun süreyle engelleyen işlemlere karşı açılan iptal davaları.
5.Müşterek kararnameyle yapılan atama, naklen atama ve görevden alma işlemleri ile daire başkanı ve daha üst düzey kamu görevlilerinin atama, naklen atama ve görevden alma işlemleri hakkında açılan iptal davaları.
6.Ülke çapında uygulanan öğrenim ya da bir meslek veya sanatın icrası veyahut kamu hizmetine giriş amacıyla yapılan sınavlar hakkında açılan davalar.
7.Düzenleyici ve denetleyici kurullar tarafından görevli oldukları piyasa veya sektörle ilgili olarak alınan kararlara karşı açılan davalar.
8.Maden, taşocakları, orman, jeotermal kaynaklar ve doğal mineralli sular ile ilgili mevzuatın uygulanmasına ilişkin işlemlere karşı açılan davalar.
9. 8/6/1994 tarihli ve 3996 sayılı Bazı Yatırım ve Hizmetlerin Yap-İşlet-Devret Modeli Çerçevesinde Yaptırılması Hakkında Kanunun uygulanmasından ve 16/7/1997 tarihli ve 4283 sayılı Yap-İşlet Modeli ile Elektrik Enerjisi Üretim Tesislerinin Kurulması ve İşletilmesi ile Enerji Satışının Düzenlenmesi Hakkında Kanunun uygulanmasından doğan davalar.
10. Tabiat Varlıklarını Koruma Merkez Komisyonu ve Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunca itiraz üzerine verilen kararlar ile 18/11/1983 tarihli ve 2960 sayılı Boğaziçi Kanununun uygulanmasından doğan davalar.
11.Liman, kruvaziyer limanı, yat limanı, marina, iskele, rıhtım, akaryakıt ve sıvılaştırılmış petrol gazı boru hattı gibi kıyı tesislerine işletme izni verilmesine ilişkin mevzuatın uygulanmasından doğan davalar.
12. 6/6/1985 tarihli ve 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanununun uygulanmasından doğan davalar.
13. 3/7/2005 tarihli ve 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanununun uygulanmasından doğan davalar.
14. İmar planları, parselasyon işlemlerinden kaynaklanan davalar.

TEMYİZ'DE USUL

Temyiz istemleri Danıştay Başkanlığına hitaben yazılmış dilekçeler ile yapılır. Temyiz dilekçelerinin İYUK m.3'e göre düzenlenmesi gereklidir.àDüzenlenmemişse eksikliklerin 15 gün içinde tamamlatılması hususu, kararı veren Danıştay veya Bölge idare mahkemesince ilgiliye tebliğ olunur.àBu sürede eksiklikler tamamlanmazsa temyiz isteminde bulunulmamış sayılmasına Danıştay veya Bölge idare mahkemesince karar verilir.

Temyiz dilekçeleri, ilgisine göre kararı veren Bölge İdare Mahkemesine, Danıştay'a veya

İYUK m.4'te belirtilen mercilere verilir ve kararı veren BİM veya Danıştay'ca karşı tarafa tebliğ edilir. àKarşı taraf tebliğ tarihini izleyen 30 gün içinde cevap verebilir.

NOT: Cevap veren, kararı süresinde temyiz etmemiş olsa bile düzenleyeceği dilekçesinde, temyiz isteminde bulunabilir. Bu takdirde bu dilekçeler temyiz dilekçesi yerine geçer.
àKararı veren Danıştay veya BİM, cevap dilekçesi verildikten veya cevap süresi geçtikten sonra dosyayı dizi listesine bağlı olarak Danıştay'a veya kurula gönderir.

Yürütmenin durdurulması isteği bulunan temyiz dilekçeleri, karşı tarafa tebliğ edilmeden dosya ile birlikte, yürütmenin durdurulması istemi hakkında karar verilmek üzere kararı veren Bölge İdare Mahkemesince Danıştay başkanlığına, Danıştay'ın ilk derece mahkemesi olarak baktığı davalarda, görevli dairece konusuna göre idari veya vergi dava daireleri kuruluna gönderilir. à Danıştay'da görevli daire veya kurul tarafından yürütmenin durdurulması istemi hakkında karar verildikten sonra tebligat bu daire veya kurulca yapılarak dosya tekemmül ettirilir.

Temyiz dilekçesi verilirken gerekli harç ve giderlerin tamamının ödenmemiş olması halinde kararı veren, merci tarafından verilecek 7 günlük süre içinde tamamlanması, aksi halde temyizden vazgeçilmiş sayılacağı hususu temyiz edene yazılı olarak bildirilir. à Verilen süre içinde harç ve giderler tamamlanmadığı takdirde, ilgili merci, kararın temyiz edilmemiş sayılmasına karar verir.

Temyizin kanuni süre geçtikten sonra yapılması veya kesin bir karar hakkında olması halinde kararı veren merci, temyiz isteminin reddine karar verir.

UYARI: İlgili mercinin, temyiz isteminde bulunulmamış sayılması, kararının temyiz edilmemiş sayılması ve temyiz isteminin reddine ilişkin kararlarına karşı, tebliğ tarihini izleyen günden itibaren 7 gün içinde temyiz yoluna başvurulabilir.

UYARI: Temyiz dilekçesi verilirken gerekli harç ve giderlerin ödememiş olduğu, dilekçenin 3üncü madde esaslarına göre düzenlenmediği, temyizin kanuni süre içinde yapılmadığı veya kesin bir karar hakkında olduğunun anlaşıldığı hallerde, yukarıda sözü edilen kararlar, dosyanın gönderildiği Danıştay'ın ilgili dairesi ve kurulunda kesin olarak verilir.

Temyiz dilekçesi àDanıştay veya BİM tebliğ eder (kararı veren mahkeme)
YD istemli temyiz dilekçesi à Danıştay veya Kurul tebliğ eder (temyiz mercii)
Dilekçenin 3üncü maddedeki esaslara uygun düzenlenmemesi à15 gün süre verilir à Temyiz isteminde bulunulmamış sayılmasına karar verilir
Gerekli harç ve giderlerin tamamının ödenmemiş olması à7 gün süre verilir. àTemyiz edilmemiş sayılmasına karar verilir
Temyizin kanuni süre geçtikten sonra yapılması veya kesin bir karar hakkında olması à Temyiz isteminin reddine karar verilir

Temyiz İncelemesi Sonucunda Danıştay'ın Vereceği Kararlar:
1.Hukuka uygun bulursa onar
à Kararın sonucu hukuka uygun olmakla birlikte gösterilen gerekçeyi doğru bulmaz veya eksik bulursa, gerekçesini değiştirerek onar.
à Kararda yeniden yargılama yapılmasına ihtiyaç duyulmayan maddi hatalar ile düzeltilmesi mümkün eksiklik veya yanlışlıklar varsa kararı düzelterek onar.
2.
* Görev ve yetki dışında bir işe bakılmış olması,
* Hukuka aykırı karar verilmesi,
*Usul hükümlerinin uygulanmasında kararı etkileyebilecek nitelikte hata veya eksikliklerin bulunması, sebeplerinden dolayı incelenen kararı bozar.

NOT: Temyize konu edilen kararı veren ya da karara katılan hâkim aynı davanın temyiz incelemesinde görev alamaz.

NOT: Kararların kısmen onanması ve bozulması mümkündür. Kararların kısmen onanması ve kısmen bozulması hallerinde kesinleşen kısım Danıştay kararında belirtilir.

Temyizen Verilen Karar Üzerine Yapılacak İşlemler:

1.Temyiz incelemesi sonucunda verilen karar, dosyayla birlikte kararı veren mercie gönderilir.
----> onamaya ilişkin kararlar, dosyayla birlikte ilk derece mahkemesine, kararın bir örneği de BİM'e gönderilir.----> Bu kararlar, dosyanın geldiği tarihten itibaren 7 gün içinde taraflara tebliğe çıkarılır.

* Danıştay dairesi, bozma kararı vermişse, dosyayı, ilgili mahkemeye gönderir. Bozma kararı kendisine gelen Bölge İdare Mahkemesi, bu bozma kararına uyabilir veya bu karar karşı direnebilir.

Uyma Kararı: Bölge İdare mahkemesi Danıştay dairesinin bozma kararına uyarsa, dosyayı diğer öncelikli işlere nazaran daha öncelikle inceler ve varsa gerekli tahkik işlemlerini tamamlayarak yeniden karar verir. à *Bu kararın temyiz incelemesi, bozma kararına uygunlukla sınırlı olarak yapılır.*

Direnme (Israr) Kararı: Bölge İdare mahkemesi, kendi kararının doğru, Danıştay dairesinin kararının yanlış olduğunu düşünüyorsa, Danıştay dairesinin bozma kararına uymayarak kendi eski kararında ısrar edebilir. Bölge İdare mahkemesinin bu ısrar kararı temyiz edilirse, dosya tekrar Danıştay'a gönderilir. Dosya bu defa, Danıştay dairesi tarafından değil, konusuna göre Danıştay İdari veya Vergi Dava Daireleri Kurulunca incelenir ve karara bağlanır. Danıştay İdari ve Vergi Dava Daireleri Kurulları kararlarına uyulması zorunludur.

Danıştay'ın İlk Derece Mahkemesi Olarak Baktığı Davalarda Temyiz İncelenmesi:

Danıştay idari dava dairelerinden birinin ilk derece mahkemesi olarak verdiği kararın temyiz incelenmesi, Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu tarafından yapılır. İdari Dava Daireleri Genel Kurulu, daire kararını onar veya bozar. Kararı onarsa, dava dairesinin kararı kesinleşmiş olur. Bozarsa, dosya daireye geri gelir. Daire bozma kararına uymak zorundadır; Bu karara karşı kendi kararında ısrar edemez.

UYARI: Danıştay'ın ilk derece mahkemesi olarak baktığı davalarda, bozma kararı üzerine Danıştay ısrar kararı veremez.

UYARI: İvedi yargılama usulünde ilk derece mahkemesi ısrar kararı verebilir. ısrar kararı verirse dosya Danıştay Dava Dairesi Kuruluna gider.

TEMYİZ/İSTİNAF İSTEMLERİNDE YÜRÜTMENİN DURDURULMASI

Temyiz veya İstinaf yoluna başvurulmuş olması kararların yürütülmesini durdurmaz. Teminat karşılığında Danıştay dava dairesi/kurul/BiM tarafından yürütmeyi durdurma kararı verilebilir. İptal davalarında teminat istenmeyebilir. idareden ve adli yardımdan yararlananlardan teminat alınmaz. Davanın reddine ilişkin kararlara karşı temyiz ya da istinaf yoluna başvurulması halinde, dava konusu işlem hakkında yürütmenin durdurulması kararı verilebilmesi iyuk 27'inci maddede öngörülen koşulun varlığına bağlıdır.

B. Olağanüstü Kanun Yolları:
1. Yargılamanın Yenilenmesi

Danıştay ile Bölge İdare, İdare ve Vergi mahkemelerinden verilen kararlar hakkında, aşağıdaki sebepler dolayısıyla süresi içinde yargılamanın yenilenmesi istenebilir.

1. Zorlayıcı sebepler dolayısıyla veya lehine karar verilen tarafın eyleminden doğan bir sebeple elde edilemeyen bir belgenin kararın verilmesinden sonra ele geçirilmiş olması,
2.Karara esas olarak alınan belgenin, sahteliğine hükmedilmiş veya sahte olduğu mahkeme veya resmi bir makam huzurunda ikrar olunmuş veya sahtelik hakkındaki hüküm karardan evvel verilmiş olup da, yargılamanın yenilenmesini isteyen kimsenin karar zamanında bundan haberi bulunmamış olması,
3.Karara esas olarak alınan bir ilam hükmünün, kesinleşen bir mahkeme kararıyla bozularak ortadan kalkması,
4.Bilirkişinin kasıtla gerçeğe aykırı beyanda bulunduğunun mahkeme kararıyla belirlenmesi,
5. Lehine karar verilen tarafın, karara etkisi olan bir hile kullanmış olması,
6.Vekil veya kanuni temsilci olmayan kimseler ile davanın görülüp karara bağlanmış bulunması,
7. Çekinmeye mecbur olan başkan, üye veya hakimin katılmasıyla karar verilmiş olması,
(***bu 7 durumda yargılamanın yenilenmesi istemi 60 gün içinde yapılabilir.)***
8.Tarafları, konusu ve sebebi aynı olan bir dava hakkında verilen karara aykırı yeni bir kararın verilmesine neden olabilecek kanuni bir dayanak yokken, aynı mahkeme yahut başka bir mahkeme tarafından önceki ilamın hükmüne aykırı bir karar verilmiş bulunması,
(***bu durumda yargılamanın yenilenmesini isteme süresi 10 yıldır.)***
9.Hükmün, İnsan Haklarını ve Ana Hürriyetleri Korumaya Dair Sözleşmenin veya eki protokollerin ihlâli suretiyle verildiğinin, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kesinleşmiş kararıyla tespit edilmiş olması. (***bu halde yargılamanın yenilenmesini isteme süresi AİHM'nin kararının kesinleştiği tarihten itibaren 1 yıldır.)***

Yargılamanın Yenilenmesinde Başvuru Süresi

Yargılamanın yenilenmesi süresi, (8.) bentte yazılı sebep için **on yıl,** (9.) bentte yazılı sebep için Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararının kesinleştiği tarihten itibaren **bir yıl** ve diğer sebepler için **altmış gündür**. Bu süreler, dayanılan sebebin istemde bulunan yönünden gerçekleştiği tarihi izleyen günden başlatılarak hesaplanır.

Başvuru yetkisi asıl davanın taraflarına aittir. İlgili taraf sebebin gerçekleştiği tarihi izleyen günden başlatılarak 60 gün/ 1 yıl / 10 yıl içinde kararı veren asıl mahkemeye bir dilekçeyle başvurarak yargılanmanın yenilenmesini istemelidir.

İsteğin ilişkin olduğu konu, diğer bir daire veya mahkemenin görevine girmiş ise karar bu daire veya mahkemece verilir. Karşı tarafın savunması alındıktan sonra istekler incelenir ve kanunda yazılı sebepler varsa, davaya yeniden bakılarak karar verilir. Yargılamanın yenilenmesi istemleri, kanunda yazılı sebeplere dayanmıyorsa, istemin reddine karar verilir. Yargılamanın yenilenmesi istemlerinde duruşma yapılması, görevli daire veya mahkemenin kararına bağlıdır.

UYARI: Yargılamanın yenilenmesi istemine ilişkin süreler, dayanılan sebebin, istemde bulunan yönünden gerçekleştiği tarihi izleyen günden başlatılarak hesaplanır.

DİKKAT
Yargılamanın yenilenmesi istekleri esas kararı vermiş olan mahkemece karara bağlanır.

2. Kanun Yararına Temyiz

İdare ve vergi mahkemeleri ile bölge idare mahkemelerinin kesin olarak verdiği kararlar ile istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşmiş bulunan kararlardan niteliği bakımından yürürlükteki hukuka aykırı bir sonucu ifade edenler, ilgili bakanlıkların göstereceği lüzum üzerine veya kendiliğinden Başsavcı tarafından kanun yararına temyiz olunabilir.

Temyiz isteği yerinde görüldüğü takdirde karar, kanun yararına bozulur. Bu bozma kararı, daha önce kesinleşmiş olan merci kararının hukuki sonuçlarını kaldırmaz.

Bozma kararının bir örneği ilgili bakanlığa gönderilir ve Resmi Gazete'de

yayımlanır.

XIV. MAHKEMELERDE ÇEKİNME VE RET, İDARİ DAVALARDA DELİLLERİN TESPİTİ, ÇALIŞMAYA ARA VERME

MAHKEMELERDE ÇEKİNME VE RET (İYUK M57)

Tek hakimle görülen davalarda hakimin reddi istemi, reddedilen hakimin katılmadığı idare veya vergi mahkemesince incelenir.

İtiraz üzerine veya doğrudan davaya bakmakta olan bölge idare mahkemesi ile idare ve vergi mahkemesi başkan ve üyelerinin reddi istemi, reddedilen başkan ve üyenin katılmadığı bölge idare, idare ve vergi mahkemesince incelenir.

İdare ve vergi mahkemelerinde reddedilen başkan ve üye birden çok ise istem bölge idare mahkemesince incelenir. Bölge idare mahkemelerinde reddedilen başkan veya üye birden çok ise istem Danıştayca incelenir.

Danıştayca ve bu mahkemelerce ret istemleri yerinde görülürse için esası hakkında da karar verilir. Davaya bakmaktan çekinme halinde diğer bir hakimin görevledirilmesi ile mahkemenin noksan üyesinin tamamlanması veya görevli mahkemenin belirlenmesinde yukarıdaki hükümler uygulanır

DANIŞTAYDA ÇEKİNME VE RET(İYUKM56)

Davaya bakmakta olan dava dairesi başkan ve üyelerinin çekinme veya reddi halinde, bunlar hariç tutulmak suretiyle, o daire kurulu tamamlanarak, bu husus incelenir, çekinme veya ret istemi yerinde görülürse işin esası hakkında da bu kurulca karar verilir.

Çekinen veya reddedilenler ikiden fazla ise bu hususstaki istem, idari dava dairesi başkan ve üyeleri için İdari Dava Daireleri Kurulunda, vergi dava dairesi başkan ve üyeleri için Vergi Dava Daireleri Kurulunda incelenir. Çekinen veya reddedilen başkan ve üyeler bu kurullara katılamazlar. Üye noksanı diğer dava dairelerinden tamamlanır. Bu kurullarca çekinme veya ret istemi kabul edildiği takdirde davanın esası hakkında da bu kurullarca karar verilir.

İdari Dava Daireleri Kurulu ile Vergi Dava Daireleri Kurulu başkan ve üyelerinden bir kısmının davaya bakmaktan çekinmesi veya reddi halinde noksan üyelikler diğer dava dairelerinden tamamlanır.

DİKKAT: İdari ve Vergi Dava Daireleri Kurullarının toplanmasına engel olacak sayıda ret istemlerinde bulunulamaz ve çekinilemez.

Danıştay Tetkik hakimleri ve savcıları sebeplerini bildirerek çekinebilecekleri gibi taraflarca da reddedilebilirler. Bunlar hakkındaki çekinme veya ret istemleri davaya bakmakla görevli daire tarafından incelenerek karara bağlanır.

İDARİ DAVALARDA DELİLLERİN TESPİTİ (İYUK.58)

Taraflar, idari dava açtıktan sonra bu davalara ilişkin delillerin tespitini ancak davaya bakan Danıştay, İdare ve Vergi mahkemelerinden isteyebilir. Davaya bakan Danıştay, idare ve vergi mahkemeleri tarafından istem uygun görüldüğü takdirde üyelerden biri bu işle görevlendirilebileceği gibi, tespitin mahalli idari veya adli yargı mercilerince

yaptırılmasına da karar verebilir. Delillerin tespiti istemi ivedilikle karara bağlanır.

ÇALIŞMAYA ARA VERME

Bölge idare mahkemesi, İdare ve Vergi mahkemesi 21 Temmuzdan 31 Ağustos kadar çalışmaya ara verirler. (1 Eylülde çalışmaya başlanır)

NOT: Yargı çevresine dahil olduğu Bölge idare mahkemesinin bulunduğu il merkezi dışında kalan ve sadece bir idare veya vergi mahkemesi bulunan yerlerdeki idari yargı mercileri çalışmaya ara vermekten yararlanamazlar.

Çalışmaya ara verme süresi içinde:
*Bölge idare mahkemesi başkanının önerisi üzerine, Hakimler ve Savcılar Kurulu tarafından, birden fazla idari yargı mercii olan yerlerde idare veya vergi mahkemeleri başkan ve üyeleri arasından görevlendirilecek yeteri kadar hakimin katıldığı bir nöbetçi mahkeme kurulur.
* Bölge idare mahkemesi için ise Bölge idare mahkemesi başkanının önerisi üzerine Hakimler ve Savcılar Kurulu tarafından, tüm daire başkan ve üyeleri arasından görevlendirilecek yeterli sayıda nöbetçi daire kurulur.

NOT: Çalışmaya ara vermeden yararlanamayanlar ve nöbetçi kalanların yıllık izin hakkı saklıdır.
NOT: Nöbetçi mahkeme çalışmaya ara verme süresi içinde aşağıda yazılı işleri görür:
1. yürütmenin durdurulmasına ve delillerin tespitine ait işler,
2. kanunen belli süre içinde karara bağlanması gereken işler.

UYARI: Danıştay daireleri de her yıl 21 temmuzdan 31 ağustosa kadar çalışmaya ara verirler. Ara verme süresi içinde çalışmak üzere, bir daire başkanı ile 4 üyeden ve 1 yedek üyeden oluşan bir nöbetçi daire kurulur. (yedek üye aynı zamanda genel sekreterlik görevini yapar).

Nöbetçi daire, çalışmaya ara verme süresi içinde aşağıda yazılı işleri görür:
1.kanunen belli süre içinde karara bağlanması gereken işlemler/işler.
2.yürütmenin durdurulmasına veya delillerin tespitine ait işler
3. tutuklu memurlar hakkında memurun muhakematı hakkında kanunu muvakkatı hükümlerine göre danıştaya gelen işler.

Yol giderleri, tazminat ve gündelikler

Danıştay meslek mensupları ile Danıştay da görevli idari yargı hakim ve savcılarından keşif, bilirkişi incelemesi veya delillerin tespiti için görevlendirilenlere gerçek yol giderleri ile görevde geçen günler için net aylık tutarlarının otuzda biri oranında gündelik verilir. Bu gündelikler, zorunlu giderleri karşılamazsa, aradaki fark belgelere dayalı olmak şartı ile ayrıca ödenir. Ancak, bu suretle yapılacak ödemeler, gündeliklerin yüzde ellisini geçemez.

Bölge idare, idare ve vergi mahkemeleri hakimleri ile diğer görevlilerin yol giderleri ve tazminatları hakkında 3717 sayılı Adli Personel ile Devlet Davalarını Takip edenlere Yol Giderleri ve Tazminat Verilmesi ile 492 Sayılı Harçlar Kanununun Bir Maddesinin Yürürlükten Kaldırılması Hakkında Kanun hükümleri uygulanır.

Tebliğ işleri ve ücretler

Danıştay ile bölge idare, idare ve vergi mahkemelerine ait her türlü tebliğ işleri, Tebligat Kanunu hükümlerine göre yapılır. Bu suretle yapılacak tebliğlere ait ücretler ilgililer tarafından peşin olarak ödenir.

KAMU DENETÇİSİ(OMBUDSMAN)

2010 yılında Anayasa'da yapılan değişiklikle, herkes, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkına sahip olmuştur. Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına bağlı olarak kurulan Kamu Denetçiliği Kurumu idarenin işleyişiyle ilgili şikâyetleri inceler.

Amacı; kamu hizmetlerinin işleyişinde bağımsız ve etkin bir şikâyet mekanizması oluşturmak suretiyle, idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını; insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelemek, araştırmak ve önerilerde bulunmak üzere Kamu Denetçiliği Kurumunu oluşturmaktır.

Kurumun görevi

(1) Kurum, idarenin işleyişi ile ilgili şikâyet üzerine, idarenin her türlü eylem ve işlemleri ile tutum ve davranışlarını; insan haklarına dayalı adalet anlayışı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden incelemek, araştırmak ve idareye önerilerde bulunmakla görevlidir.

(2) Ancak;
a) Cumhurbaşkanının tek başına yaptığı işlemler ile resen imzaladığı kararlar ve emirler,
b) Yasama yetkisinin kullanılmasına ilişkin işlemler,
c) Yargı yetkisinin kullanılmasına ilişkin kararlar,
d) Türk Silahlı Kuvvetlerinin sırf askerî nitelikteki faaliyetleri,
Kurumun görev alanı dışındadır.

Başdenetçi ve denetçilerin nitelikleri

(1) Başdenetçi veya denetçi seçilebilmek için aşağıdaki şartlar aranır:
a) Türk vatandaşı olmak.
b) Seçimin yapıldığı tarihte Başdenetçi için elli, denetçi için kırk yaşını doldurmuş olmak.
c) Tercihen hukuk, siyasal bilgiler, iktisadi ve idarî bilimler, iktisat ve işletme fakültelerinden olmak üzere dört yıllık eğitim veren fakültelerden veya bunlara denkliği kabul edilmiş yurt içi veya yurt dışındaki yükseköğretim kurumlarından mezun olmak.
ç) Kamu kurum ve kuruluşlarında, uluslararası kuruluşlarda, sivil toplum kuruluşlarında veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarında ya da özel sektörde toplamda en az on yıl çalışmış olmak.
d) Kamu haklarından yasaklı olmamak.
e) Başvuru sırasında herhangi bir siyasi partiye üye olmamak.
f) 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 53 üncü maddesinde belirtilen süreler geçmiş olsa bile kasten işlenen bir suçtan dolayı hapis cezasına ya da affa uğramış olsa veya hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmiş olsa bile Türk Ceza Kanununun ikinci kitabının birinci kısmının bir ve ikinci bölümündeki suçlar, Devletin güvenliğine karşı suçlar, anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, millî savunmaya karşı suçlar, Devlet sırlarına karşı suçlar ve casusluk suçları ile yabancı devletlerle olan ilişkilere karşı suçlardan veya zimmet, irtikap, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama veya kaçakçılık suçlarından mahkûm olmamak.

Bağımsızlık ve tarafsızlık

(1) Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, Başdenetçiye ve denetçilere görevleriyle ilgili olarak emir ve talimat veremez, genelge gönderemez, tavsiye ve telkinde bulunamaz.
(2) Başdenetçi ve denetçiler, görevlerini yerine getirirken tarafsızlık ilkesine uygun davranmak zorundadır.

Görev süresi

(1) Başdenetçi ve denetçilerin görev süreleri dört yıldır.
(2) İstifa, ölüm veya görevden alınma gibi herhangi bir nedenle süresi bitmeden görevinden ayrılan Başdenetçi veya denetçinin yerine yeni seçilen Başdenetçi veya denetçinin görev süresi de dört yıldır.
(3) Bir dönem Başdenetçi veya denetçi olarak görev yapan bir kimse sadece bir dönem daha Başdenetçi veya denetçi seçilebilir.

Kuruma Başvuru ve Yapılacak İşlemler

Başvuru ve usulü

(1) Kuruma, gerçek ve tüzel kişiler başvurabilirler. Başvuru sahibinin talebi üzerine başvuru gizli tutulur.

(2) Başvuru; başvuru sahibinin adı ve soyadı, imzası, yerleşim yeri veya iş adresini ve Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları için vatandaşlık kimlik numarasını, yabancılar için pasaport numarasını, başvuru sahibi tüzel kişi ise tüzel kişinin unvanı ve yerleşim yeri ile

yetkili kişinin imzasını, varsa, merkezi tüzel kişilik numarasını ve yetki belgesini içeren Türkçe dilekçe ile yapılır. Bu başvuru, yönetmelikte belirlenen şartlara uyulmak kaydıyla elektronik ortamda veya diğer iletişim araçlarıyla da yapılabilir.

(3) Yapılan başvurulardan;
a) Belli bir konuyu içermeyenler,
b) Yargı organlarında görülmekte olan veya yargı organlarınca karara bağlanmış uyuşmazlıklara ilişkin olanlar,
c) İkinci fıkrada belirtilen şartları taşımayanlar,
ç) Sebepleri, konusu ve tarafları aynı olanlar ile daha önce sonuçlandırılanlar, incelenmez.

(4) Kuruma başvuruda bulunulabilmesi için, 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununda öngörülen idari başvuru yolları ile özel kanunlarda yer alan zorunlu idari başvuru yollarının tüketilmesi gereklidir. İdari başvuru yolları tüketilmeden yapılan başvurular ilgili kuruma gönderilir.
Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, idari başvuru yolları tüketilmese dahi başvuruları kabul edebilir.

(5) Kuruma, illerde valilikler, ilçelerde kaymakamlıklar aracılığıyla da başvurulabilir.

(6) Başvurulardan herhangi bir ücret alınmaz.

(7) Kuruma, dördüncü fıkra uyarınca yapılacak başvuruya idare tarafından verilecek cevabın tebliği tarihinden, idare başvuruya **altmış gün içinde** cevap vermediği takdirde bu sürenin bitmesinden itibaren **altı ay içinde** başvurulabilir. Başvuru tarihi, dilekçenin Kuruma, valilik veya kaymakamlıklara verildiği, diğer hâllerde başvurunun Kuruma ulaştığı tarihtir.

(8) **Dava açma süresi içinde yapılan başvuru, işlemeye başlamış olan dava açma süresini durdurur.**

Bilgi ve belge istenmesi
(1) Kurumun inceleme ve araştırma konusu ile ilgili olarak istediği bilgi ve belgelerin, bu isteğin tebliğ edildiği tarihten itibaren **otuz gün içinde** verilmesi zorunludur. Bu süre içinde istenen bilgi ve belgeleri haklı bir neden olmaksızın vermeyenler hakkında Başdenetçi veya denetçinin başvurusu üzerine ilgili merci soruşturma açar.
(2) Devlet sırrı veya ticari sır niteliğindeki bilgi ve belgeler, yetkili mercilerin en üst makam veya kurulunca gerekçesi belirtilmek suretiyle verilmeyebilir. Ancak, Devlet sırrı niteliğindeki bilgi ve belgeler Başdenetçi veya görevlendireceği denetçi tarafından yerinde incelenebilir.

Bilirkişi görevlendirilmesi ve tanık dinlenmesi
İnceleme ve araştırma konusu ile ilgili olarak Başdenetçi veya denetçiler bilirkişi görevlendirebilir.
İnceleme ve araştırma
(1) Kurum, inceleme ve araştırmasını başvuru tarihinden itibaren **en geç altı ay içinde** sonuçlandırır.

(2) Kurum, inceleme ve araştırma sonucunu ve varsa önerilerini ilgili mercie ve başvurana bildirir.
Kurum, başvurana, işleme karşı başvuru yollarını, başvuru süresini ve başvurulacak makamı da gösterir.

(3) İlgili merci, Kurumun önerileri doğrultusunda tesis ettiği işlemi veya Kurumun önerdiği çözümü uygulanabilir nitelikte görmediği takdirde bunun gerekçesini **otuz gün içinde** Kuruma bildirir.

Dava açma süresinin yeniden işlemeye başlaması
(1) Başvurunun Kurum tarafından reddedilmesi hâlinde, durmuş olan dava açma süresi gerekçeli ret kararının ilgiliye tebliğinden itibaren kaldığı yerden işlemeye başlar.
(2) Başvurunun Kurum tarafından yerinde görülerek kabul edilmesi hâlinde; ilgili merci

Kurumun önerisi üzerine otuz gün içinde herhangi bir işlem tesis etmez veya eylemde bulunmaz ise durmuş olan dava açma süresi kaldığı yerden işlemeye başlar.
(3) Kurumun, inceleme ve araştırmasını, başvuru tarihinden itibaren **altı ay içinde sonuçlandıramaması hâlinde** de durmuş olan dava açma süresi kaldığı yerden işlemeye başlar.